

זקנים בצל המלחמה

תל אביב

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם
דוידוביץ', גלעד הדס

רקע: הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? | האם המצב החמיר? | האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית **מתמיד** | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים **תומכי קבלת החלטות** | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

2. פעימה שנייה:
קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם, בת
ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע, אופקים,
קריית מלאכי, אשקלון
*150–250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים מאי – ספטמבר
2024

1. פעימה ראשונה:
אשדוד, תל אביב, נתניה
*כ-250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים
דצמבר 2023 – פברואר 2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מדדי
"עלי"

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יום-יומי

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מדדים
מנבאים

ניהול בריאות

ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

מוכנות כלכלית

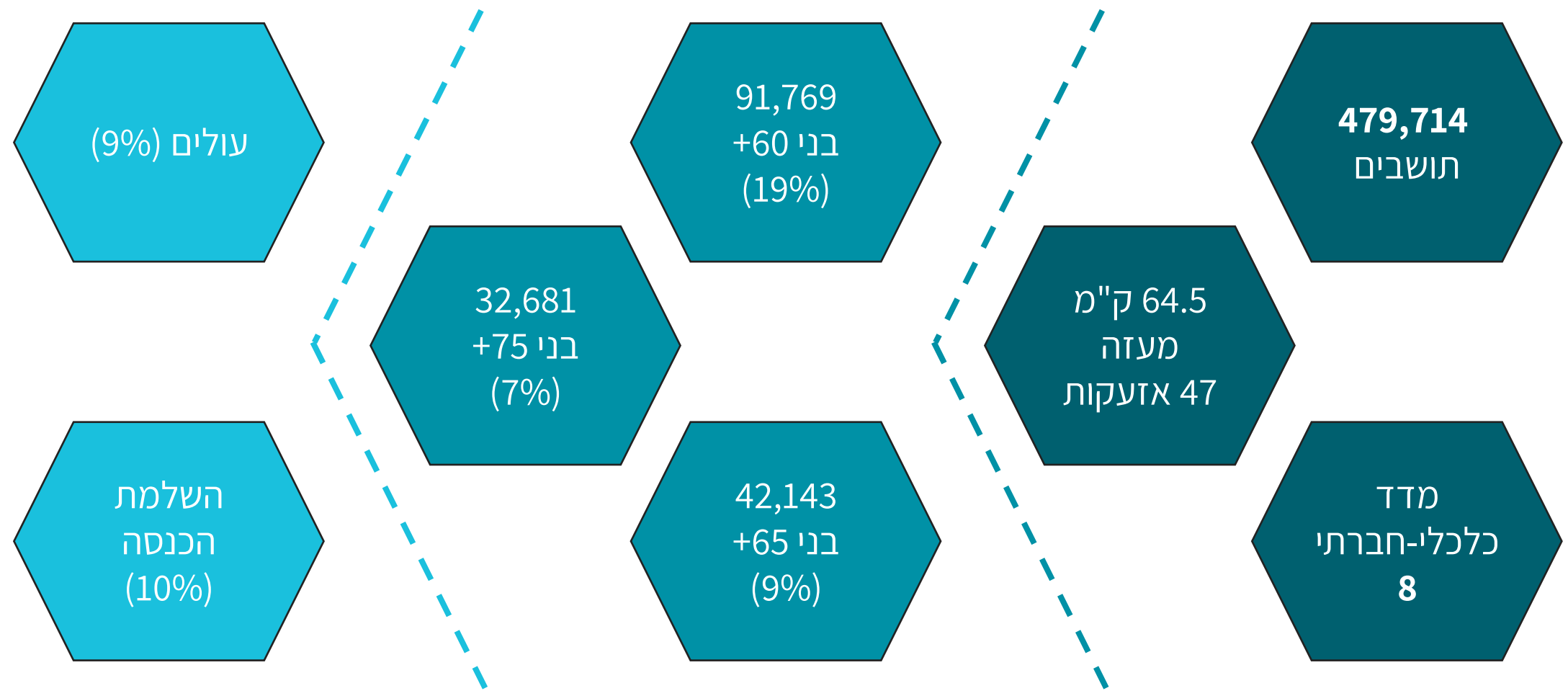
תעסוקה

אוריינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

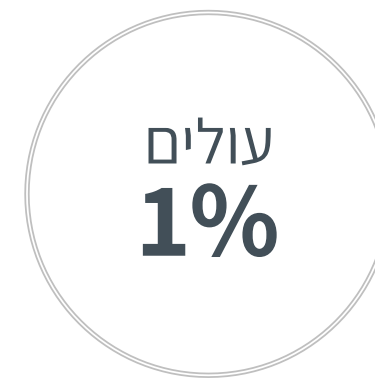
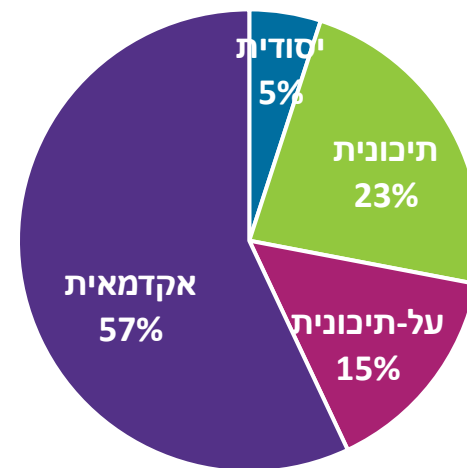
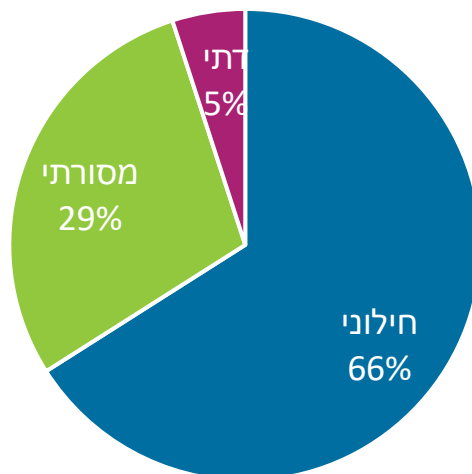
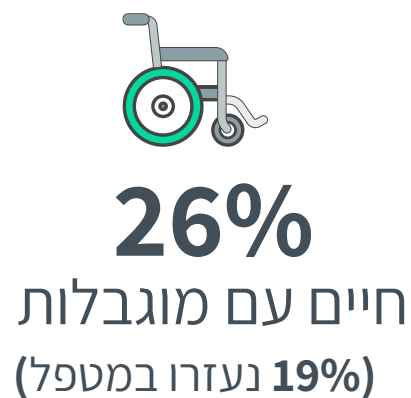
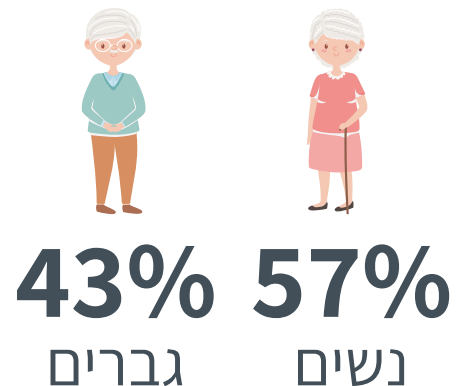

רקע: תל אביב - דמוגרפיה

מקורות: מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (2023). בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי; אתר הביטוח לאומי (סטטיסטיקה לפי יישובים)

רקע: מאפייני המשיבים (N=273) (באחוזים)

^א 9 משיבים סרבו למסור את גילם

נפגעים בעקבות המלחמה (באחוזים)

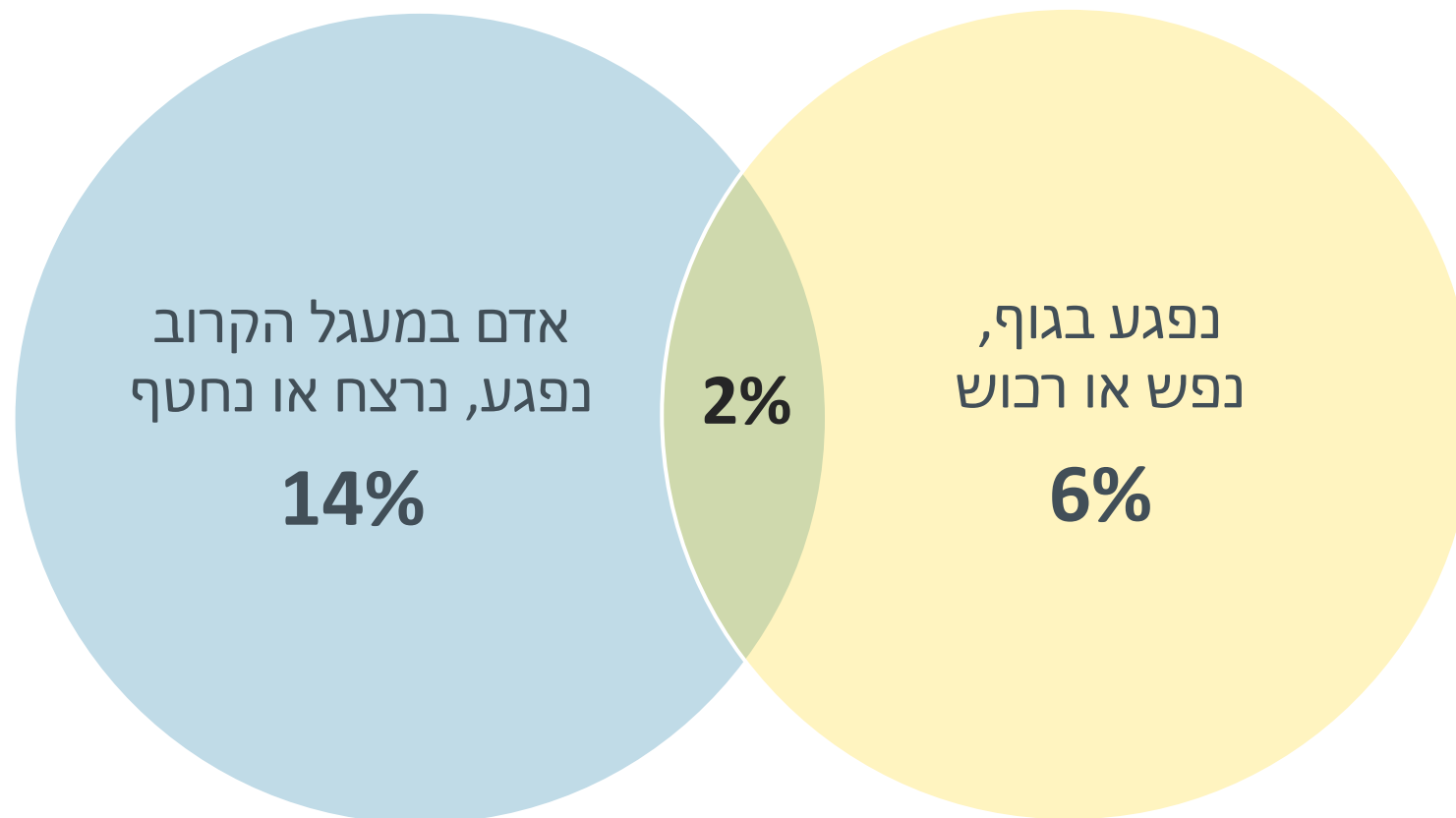
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

16%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

8%

20% נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

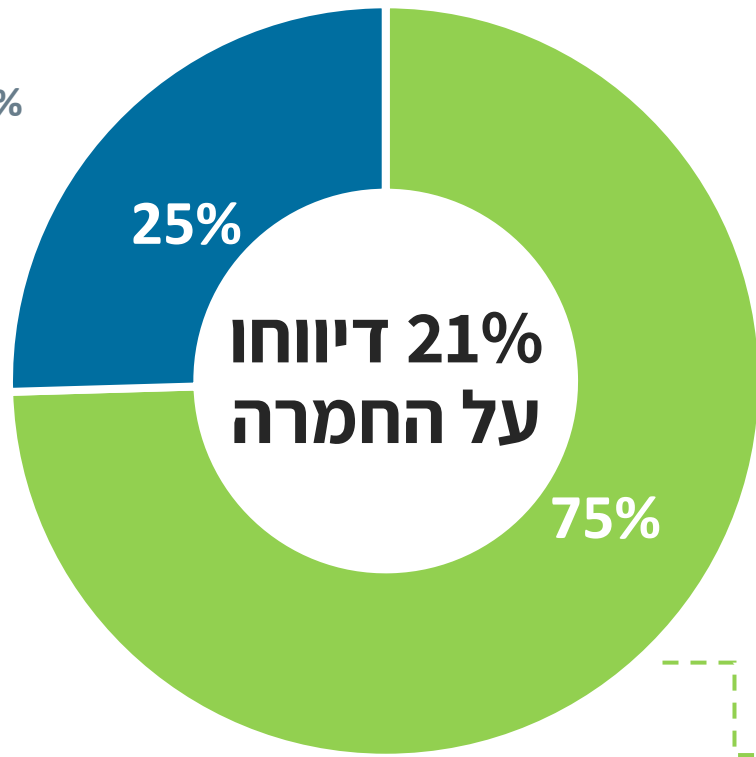
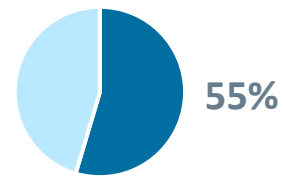
מצב בריאות סובייקטיבי (באחוזים)

יותר זקנים שבריאותם לא טובה מזקנים שבריאותם טובה חוו החמרה עקב מלחמה

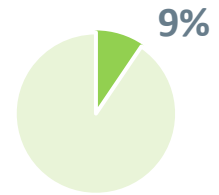
אנתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

החמרה במצב הבריאות

בריאות טובה

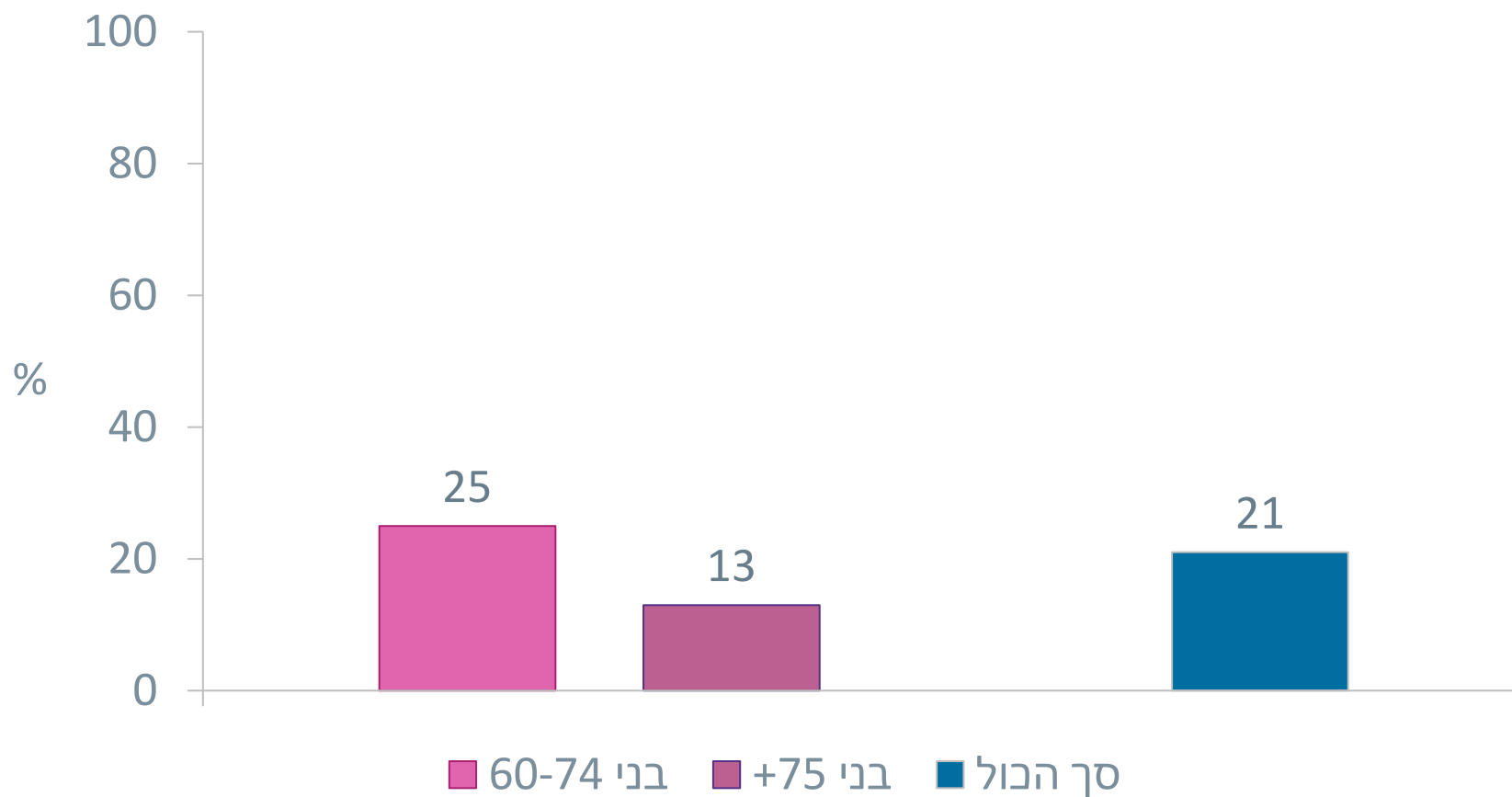
החמרה במצב הבריאות

החמרה במצב הבריאות (באחוזים)

בני 60-74 חוו החמרה משמעותית יותר במצבם הבריאות לעומת בני +75

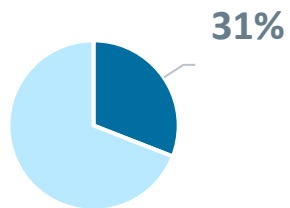
קושי בתפקוד היום-יומי (GALI) (באחוזים)

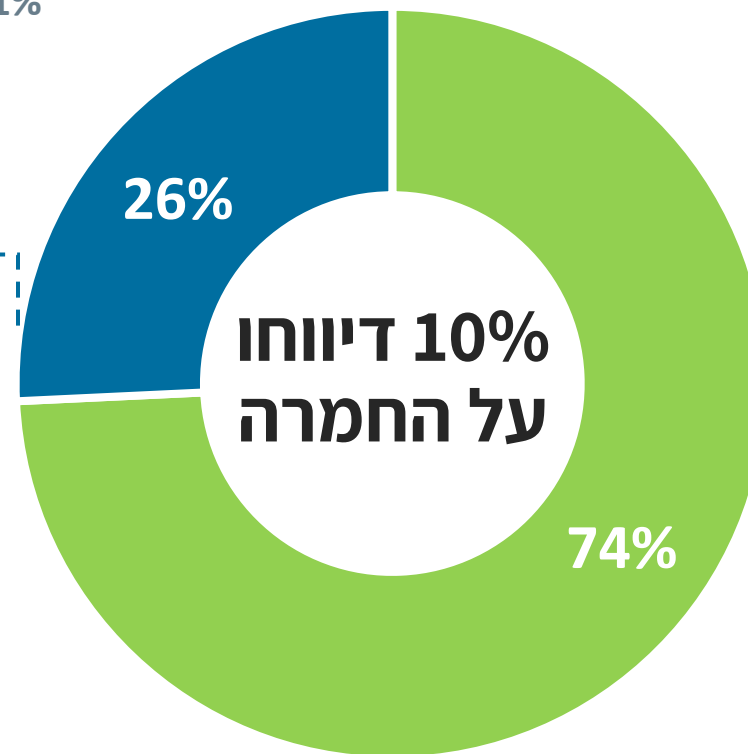
כרבע מן הזקנים מדווחים על קושי בתפקוד
1 מכל 3 מוגבלים חוו החמרה במצבם

החמרה במוגבלות

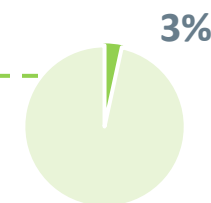

עם קושי בתפקוד

ללא קושי בתפקוד

החמרה במוגבלות

^"סקר השייכות של זקני ישראל" שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה ומכון ERI בקרב בני 65+ בישראל

היעזרות במטפלת (באחוזים)

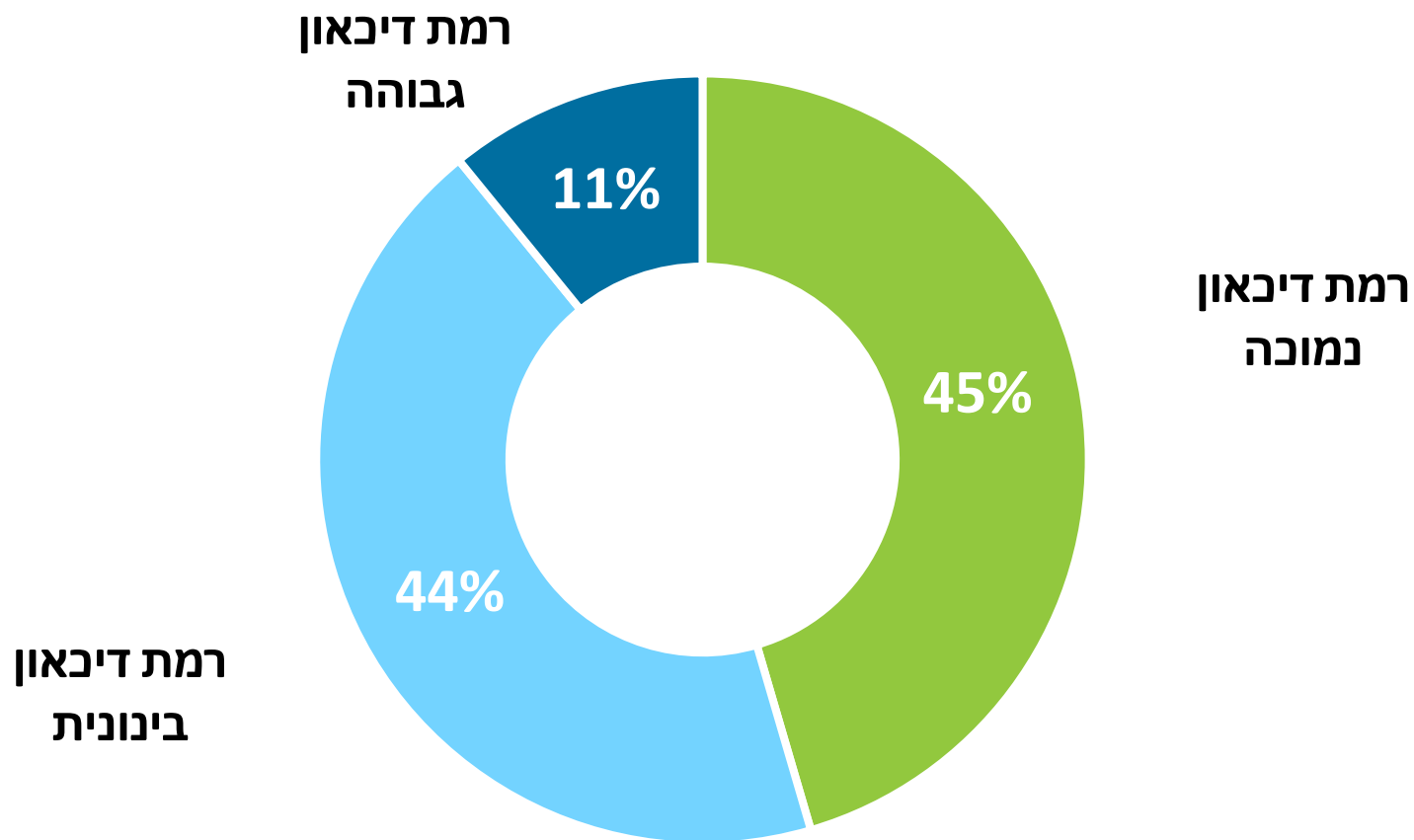
מקרב מי שדיווחו על קושי בתפקוד היום-יומי 21% דיווחו על היעזרות במטפל

PHQ2 - דיכאון (באחוזים)

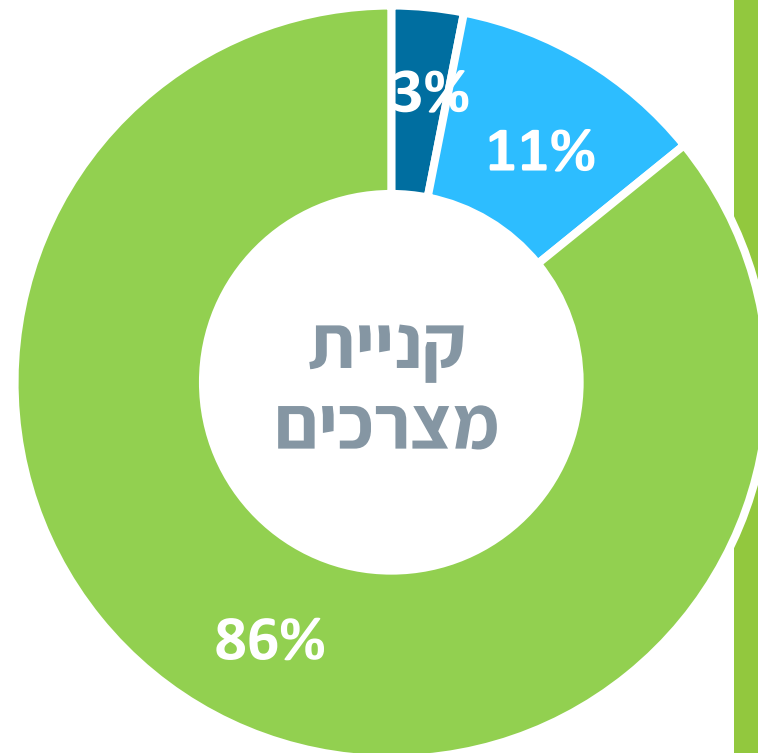
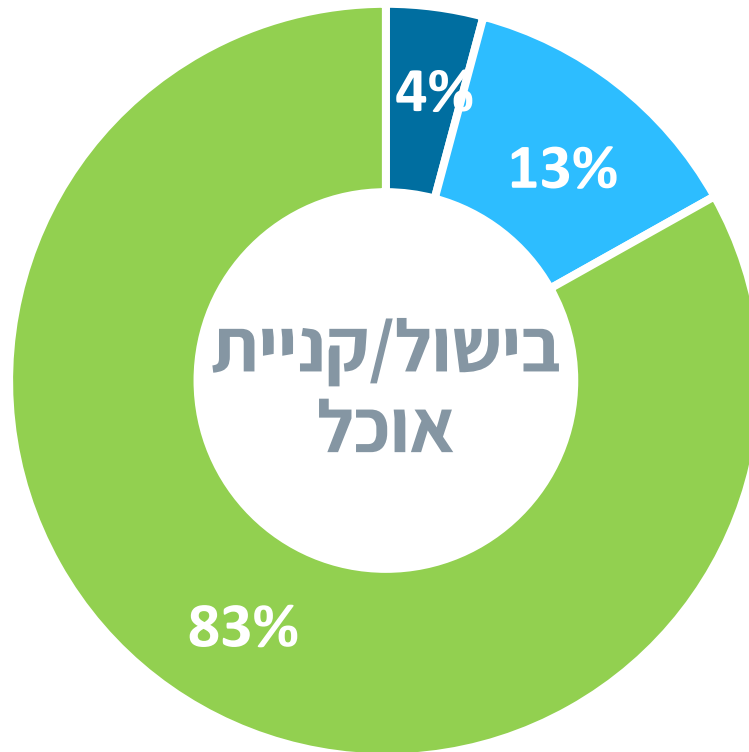
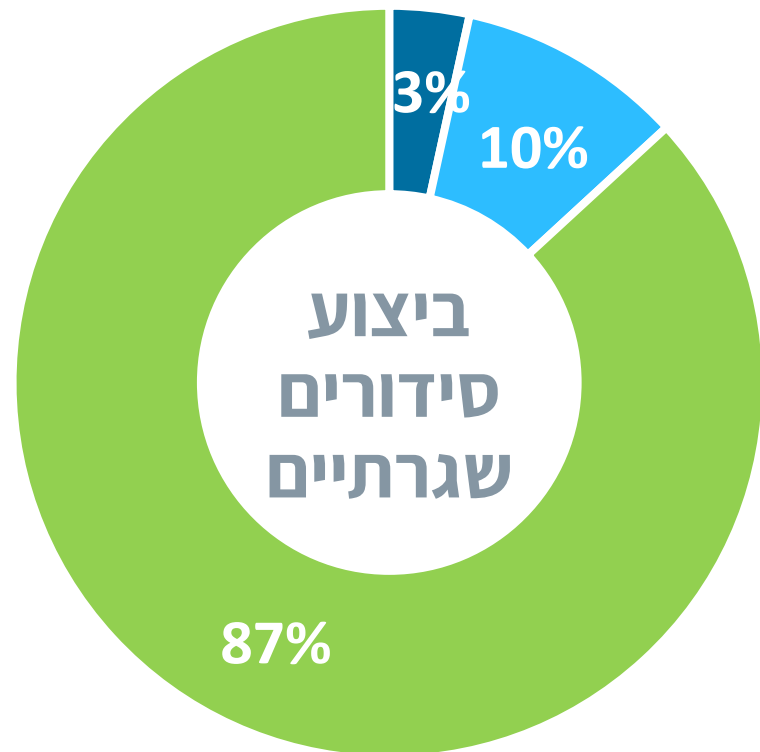
בממוצע, רמת הדיכאון של נשים גבוהה יותר משל גברים

קיום פעולות שגרה (באחוזים)

פחות בני 75+ מבני 60-74 עצמאים בבישול/קניית אוכל ובביצוע סידורים שגרתיים

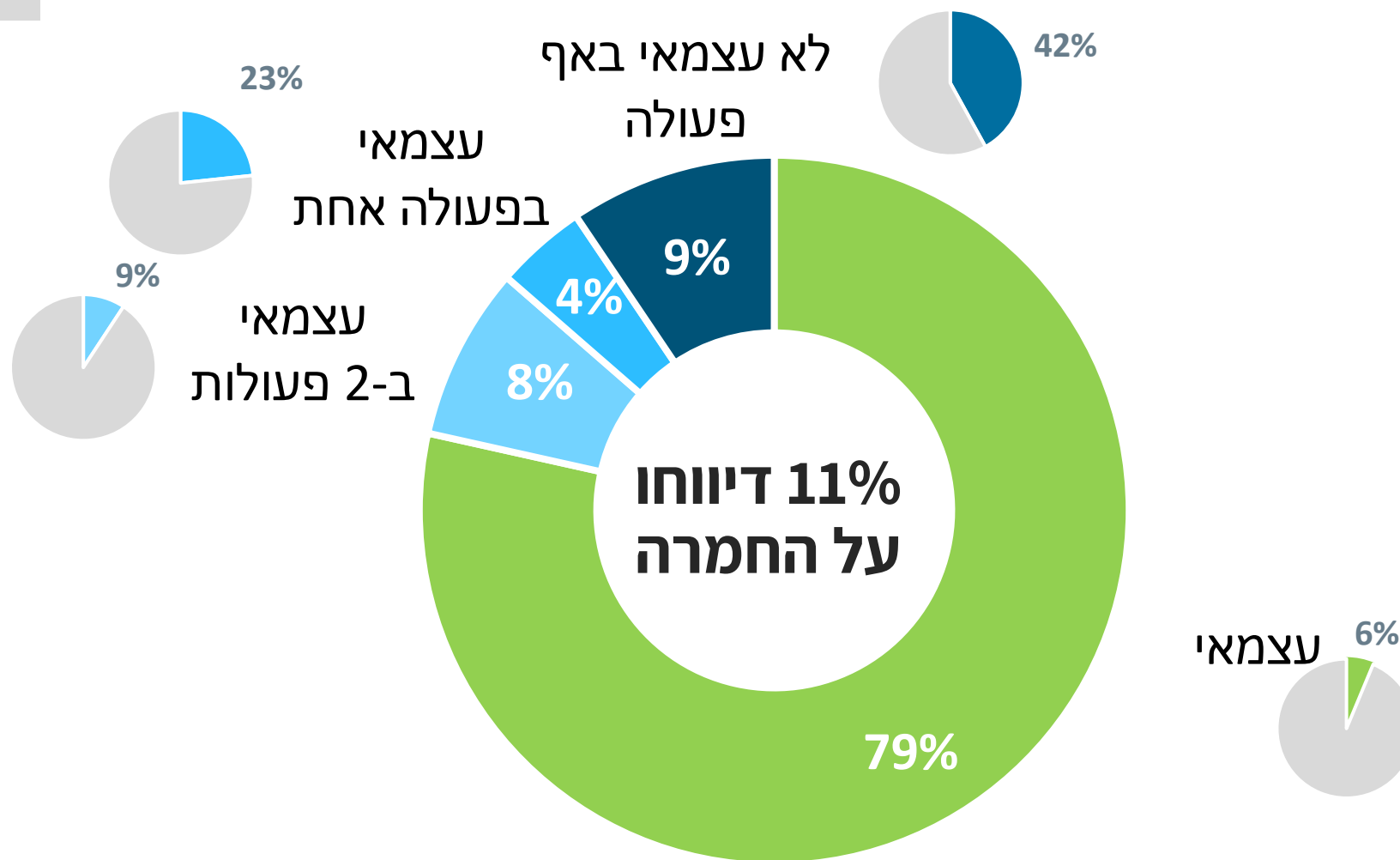

■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

עצמאות בפעולות שגרה (באחוזים)

מעל 40% מן הזקנים הלא עצמאיים חוו החמרה

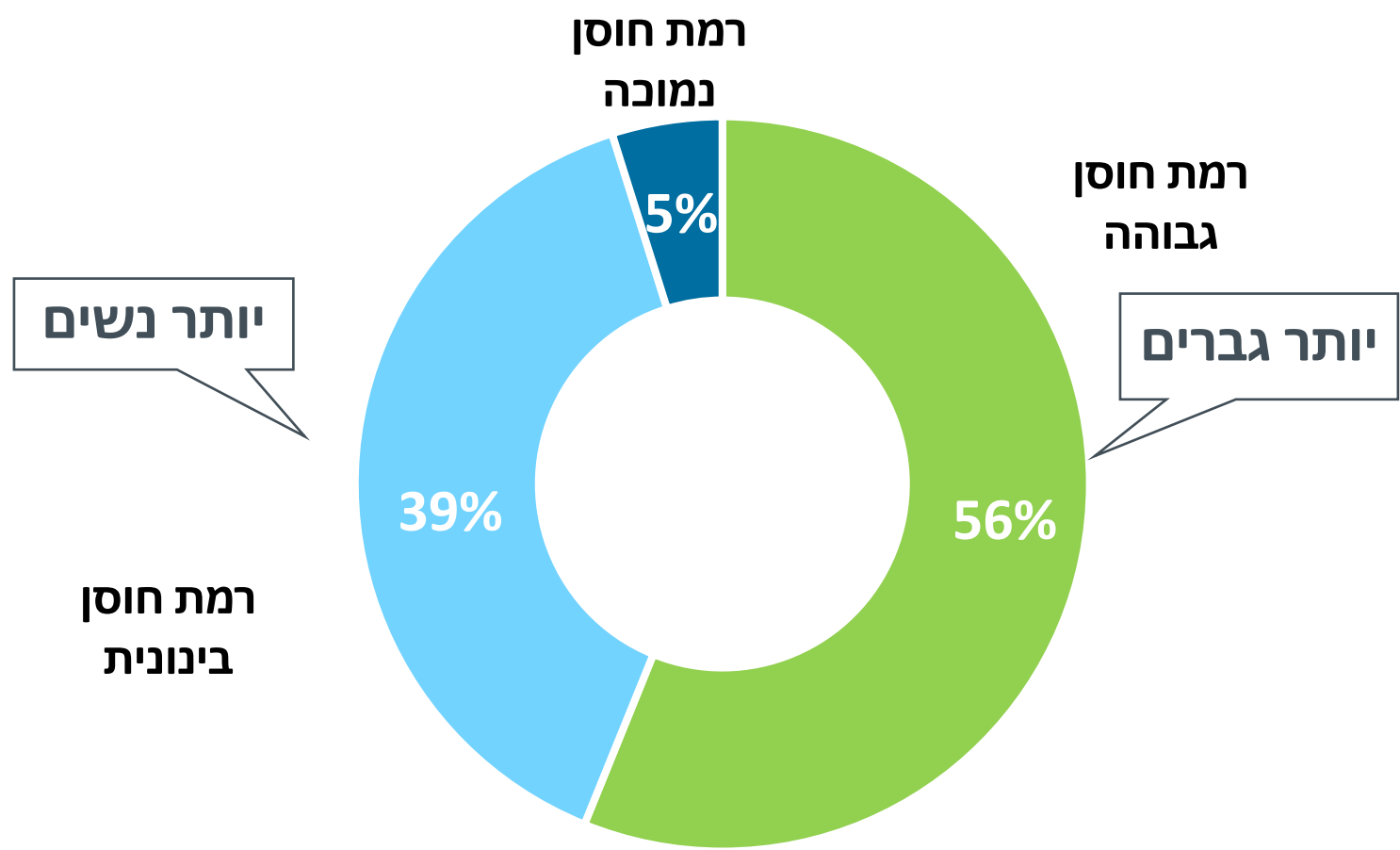

חוסן אישי (באחוזים)

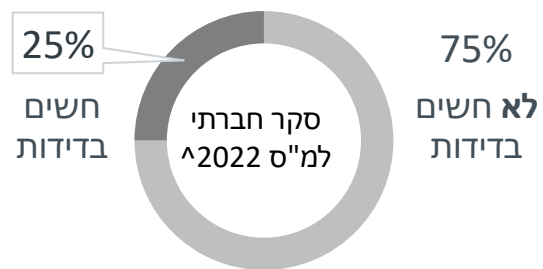
מעל מחצית מבני 60+ בעלי רמת חוסן גבוהה

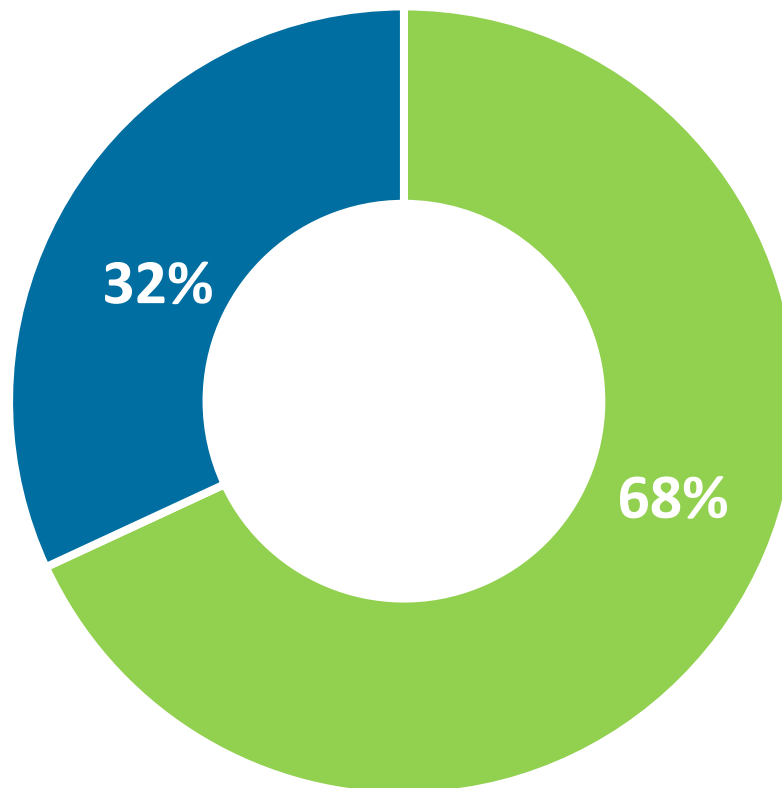
תחושת בדידות (באחוזים)

נשים חשות יותר בדידות מגברים: 38% לעומת 24%

[^]נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

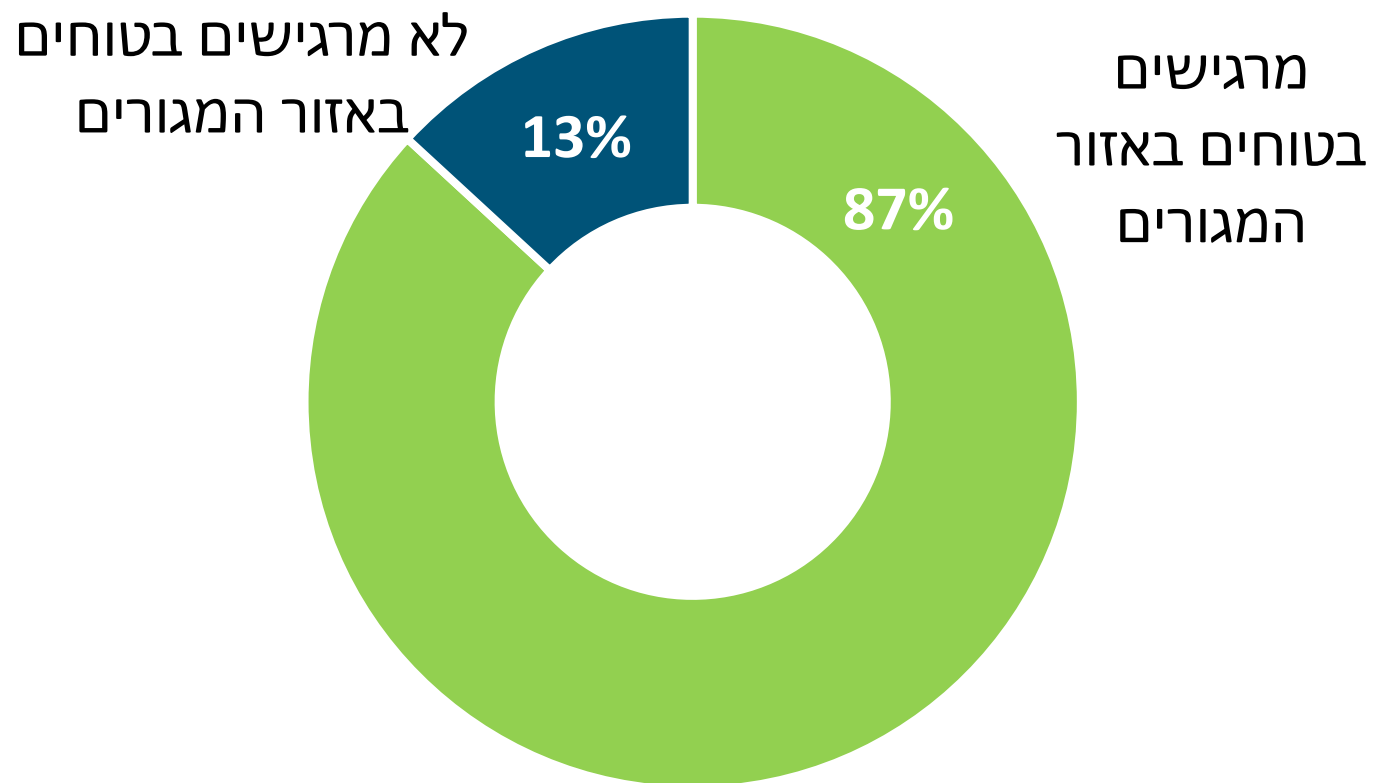
חשים בדידות לפעמים או לעיתים קרובות

לא חשים בדידות או חשים בדידות לעיתים רחוקות

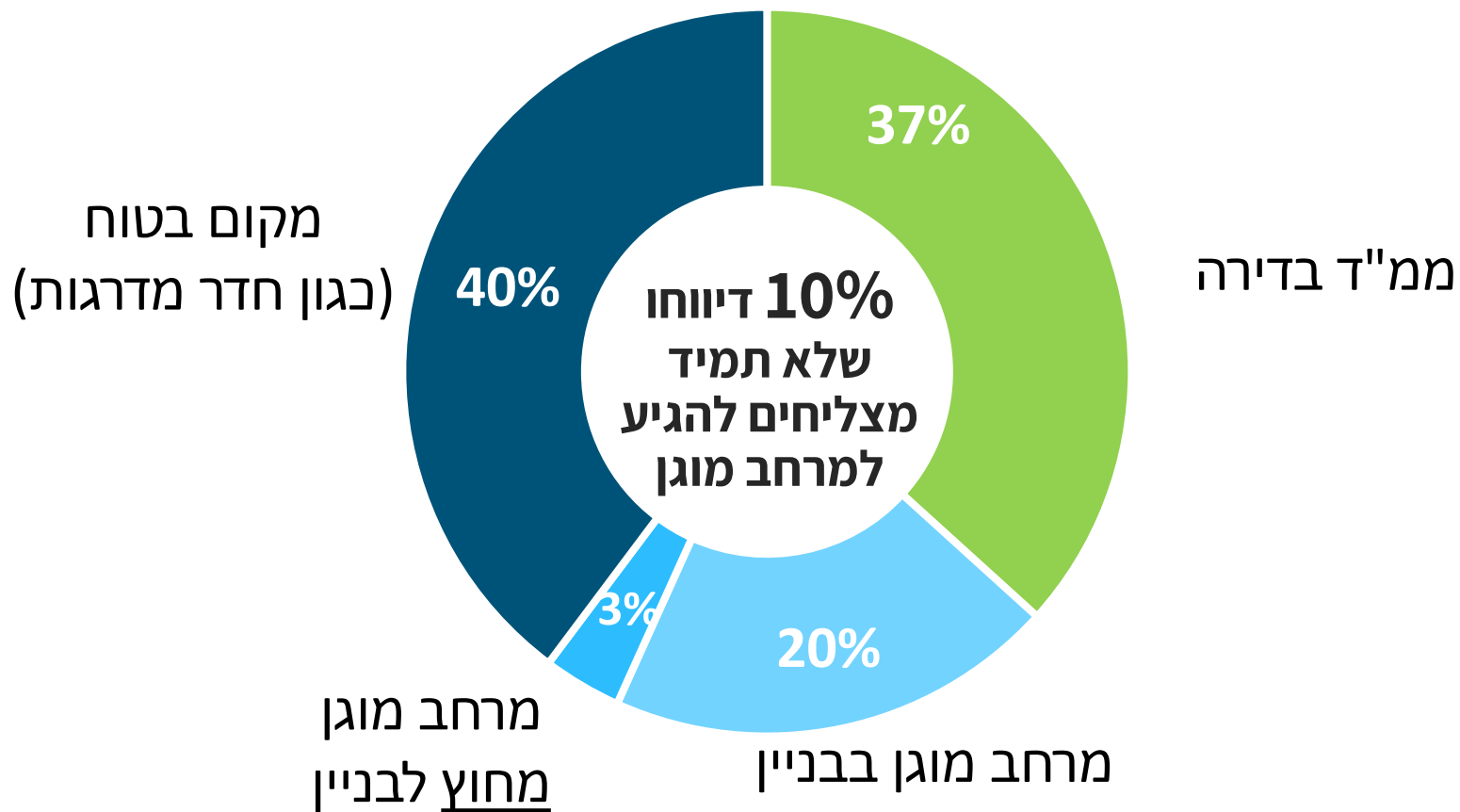

תחושת ביטחון (באחוזים)

תחושת ביטחון (באחוזים)

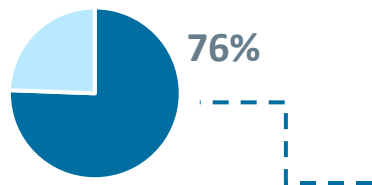

מצב כלכלי (באחוזים)

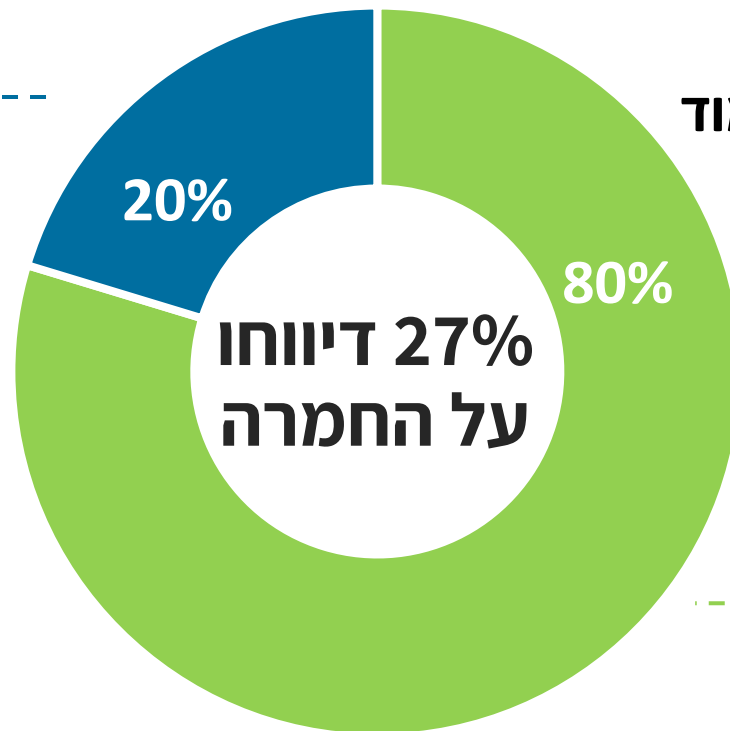

כשלושה רבעים מן הזקנים שלא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות חוו החמרה מאז המלחמה

החמרה במצב הכלכלי

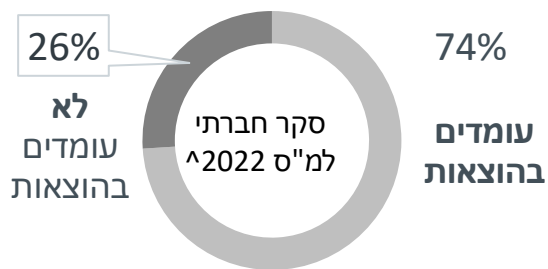

לא מצליחים לעמוד בהוצאות

מצליחים לעמוד בהוצאות

החמרה במצב הכלכלי

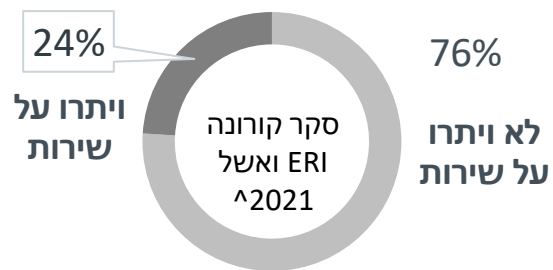
נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

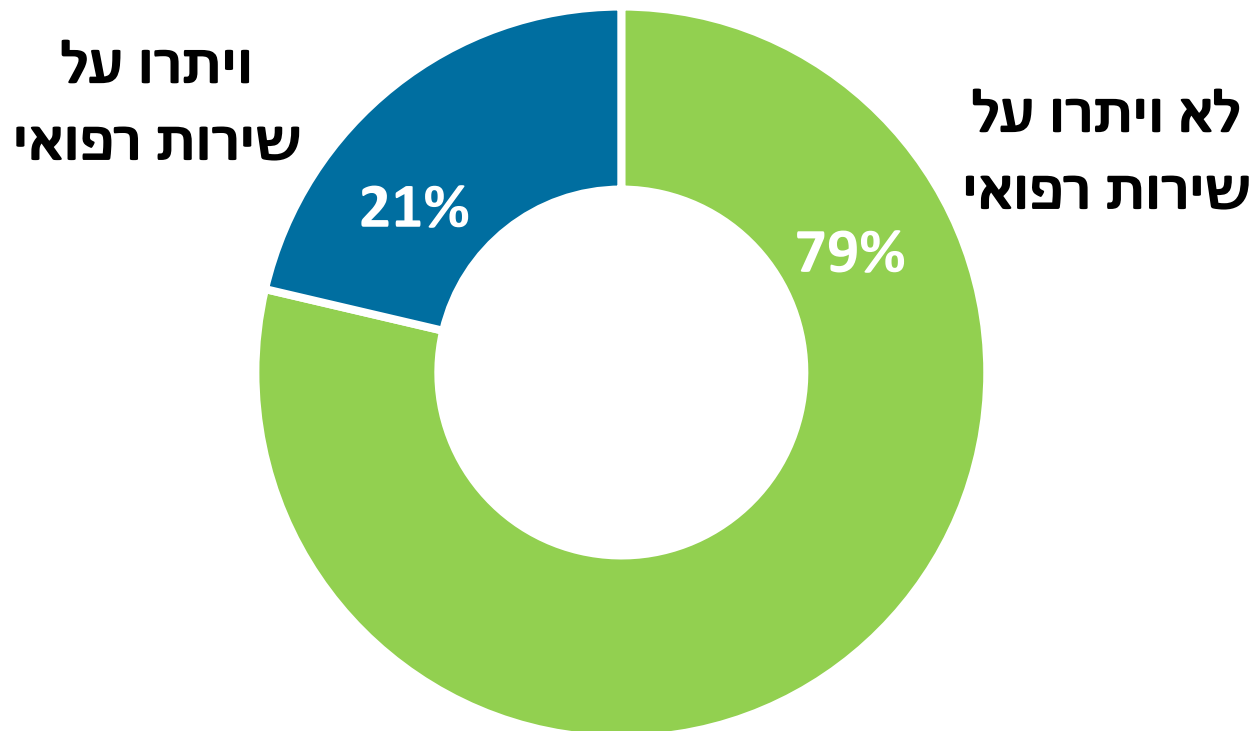
ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

כחמישית מן הזקנים ויתרו על שירות רפואי מאז המלחמה

^הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני +65 בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020-2021)

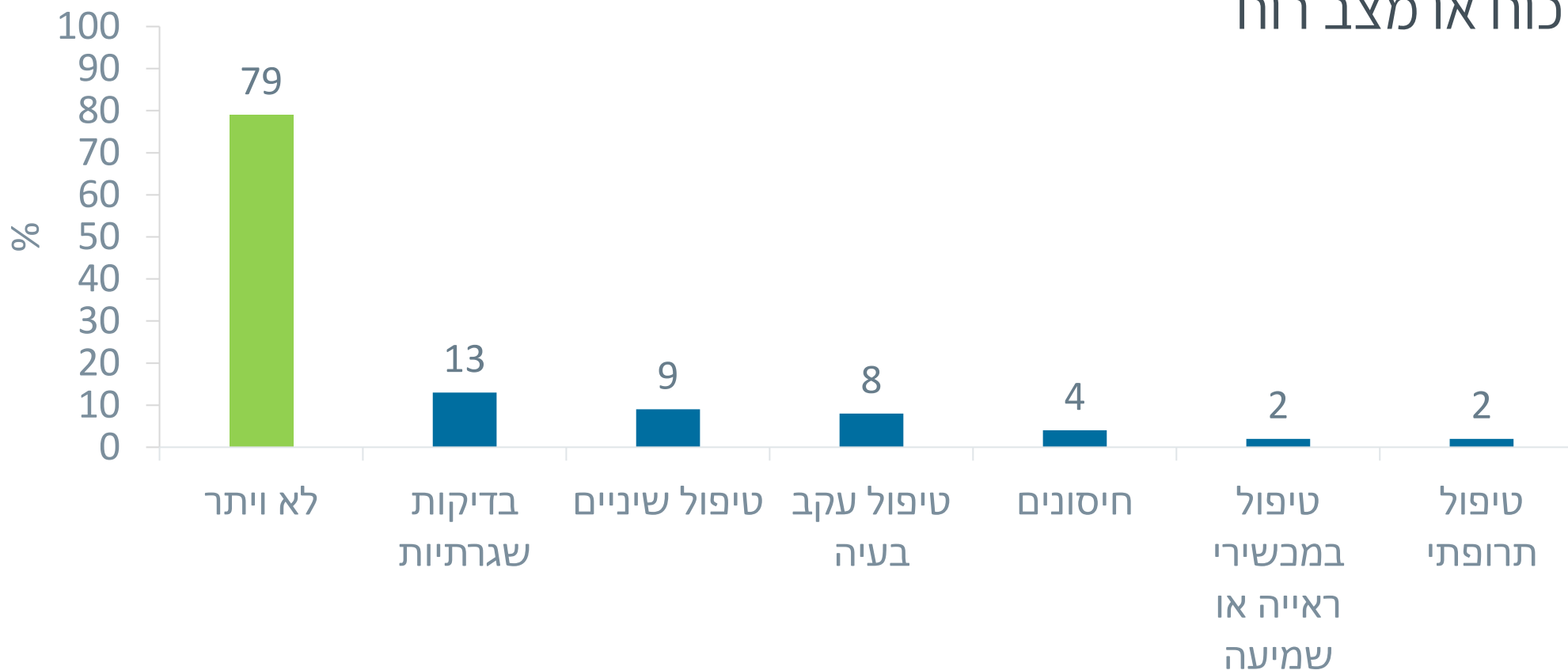

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

הסיבה הנפוצה ביותר לויתור על שירותים רפואיים היא העדר כוח או מצב רוח

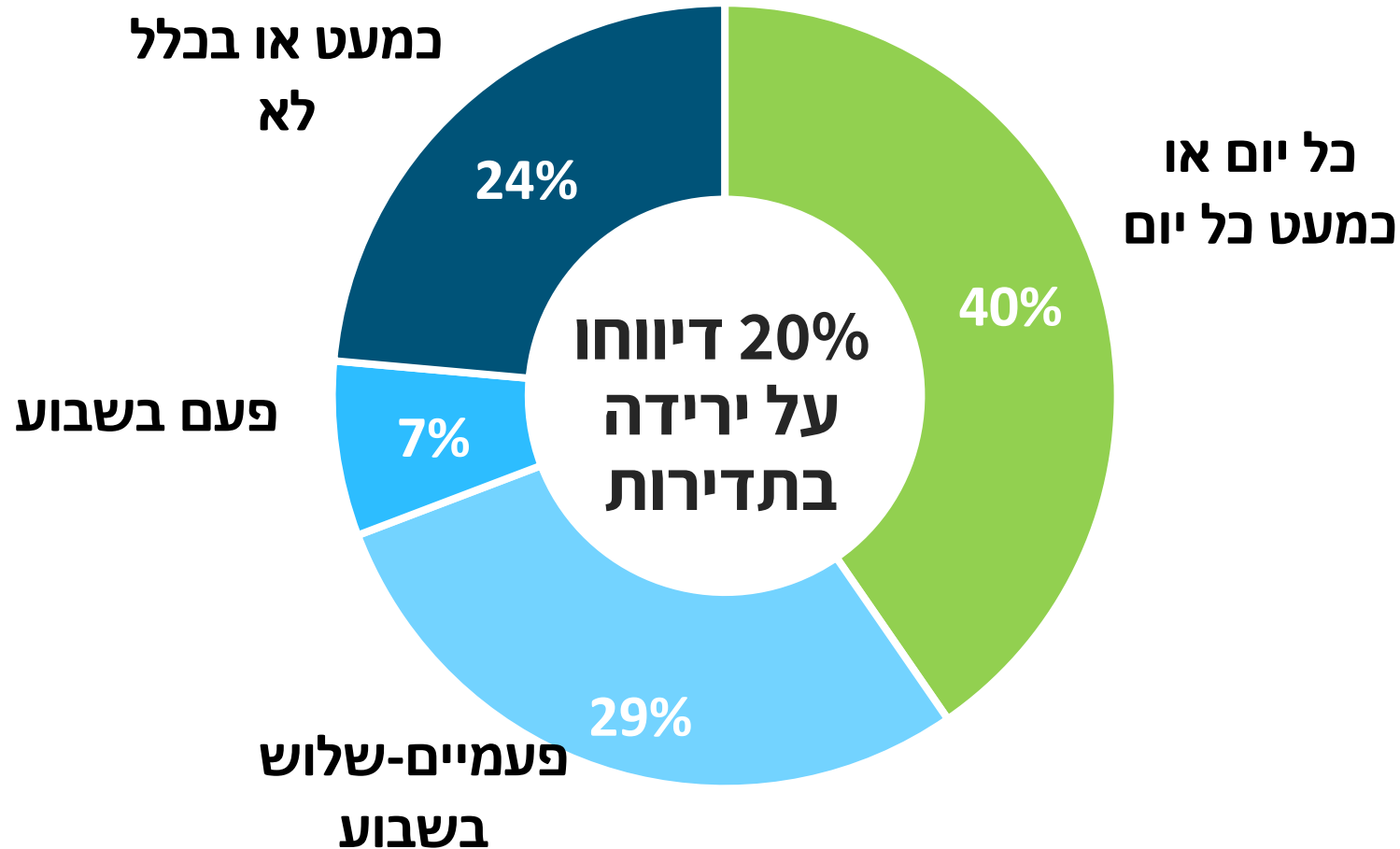

פעילות גופנית (באחוזים)

יותר זקנים שמבצעים פעילות גופנית בתדירות נמוכה (פעם בשבוע או פחות) חוו ירידה בתדירות הפעילות יותר בני 60-74 חוו ירידה בפעילות גופנית לעומת בני 75+

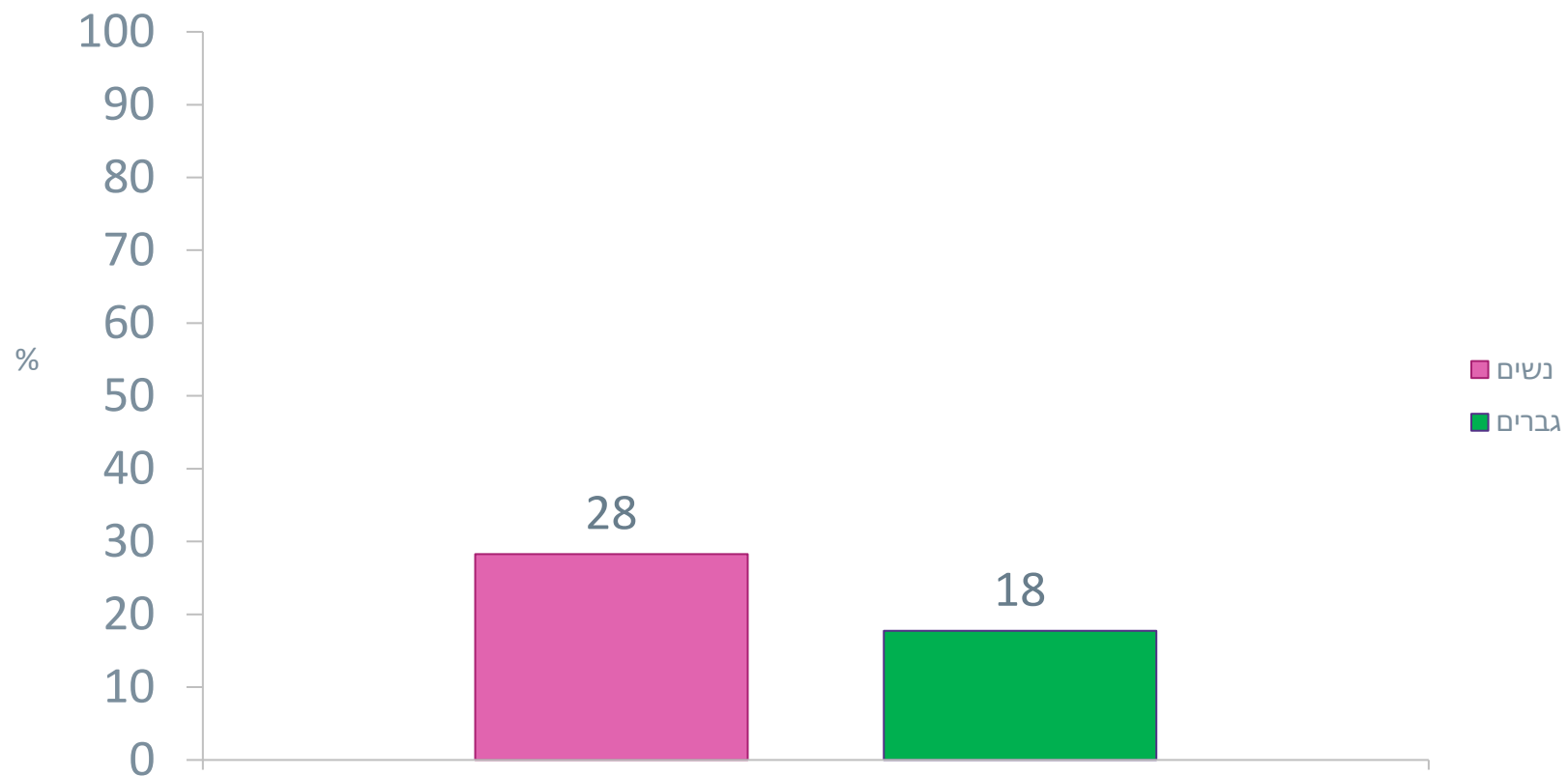

 חוסן כלכלי	 מצב רגשי נפשי	 בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית	 אורח חיים פעיל	 אורח חיים בריא
 ניהול בריאות		

אורינות דיגיטלית

פעילות גופנית בקרב נשים (אחוזים)

יותר נשים מגברים לא מבצעות פעילות גופנית

יציאה מן הבית (באחוזים)

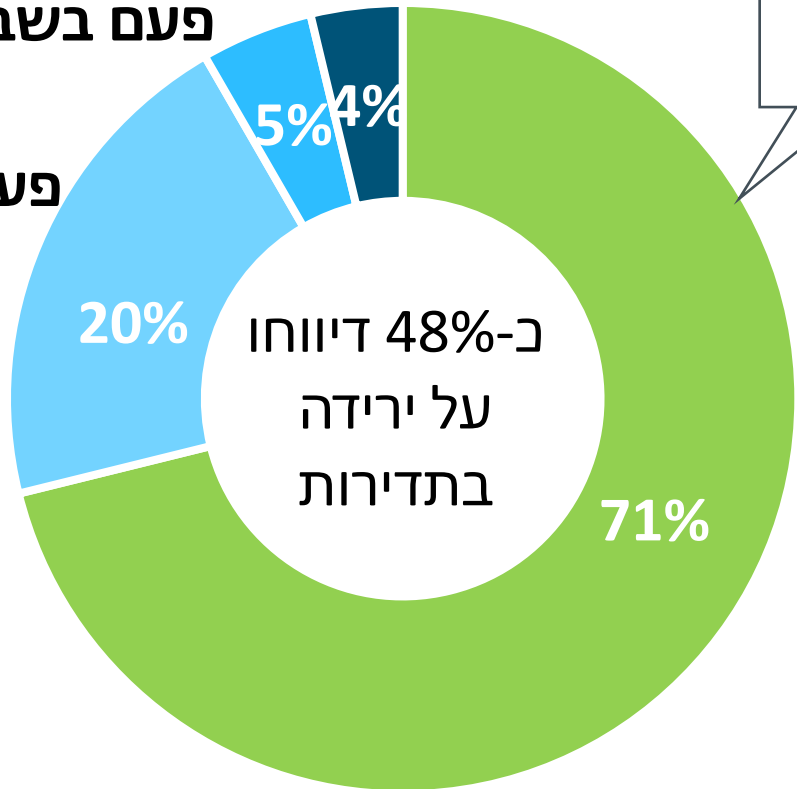

79% מן הגברים יוצאים מן הבית על בסיס יומי לעומת 65% מן הנשים יותר נשים מגברים דיווחו על ירידה בתדירות היציאה מן הבית

תדירות נמוכה יותר

פעם בשבוע

פעמיים-שלוש בשבוע

גברים

כל יום או כמעט כל יום

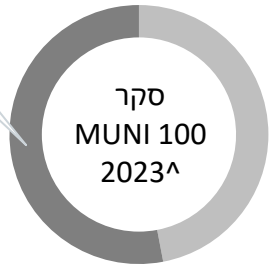
כ-48% דיווחו על ירידה בתדירות

47%

יצאו כל יום או כמעט כל יום

53%

יצאו בתדירות נמוכה יותר

סקר MUNI 100 2023^א

^אנתוני סקר MUNI100 כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

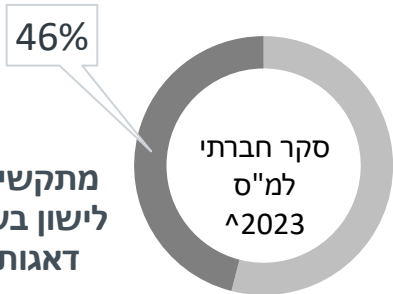
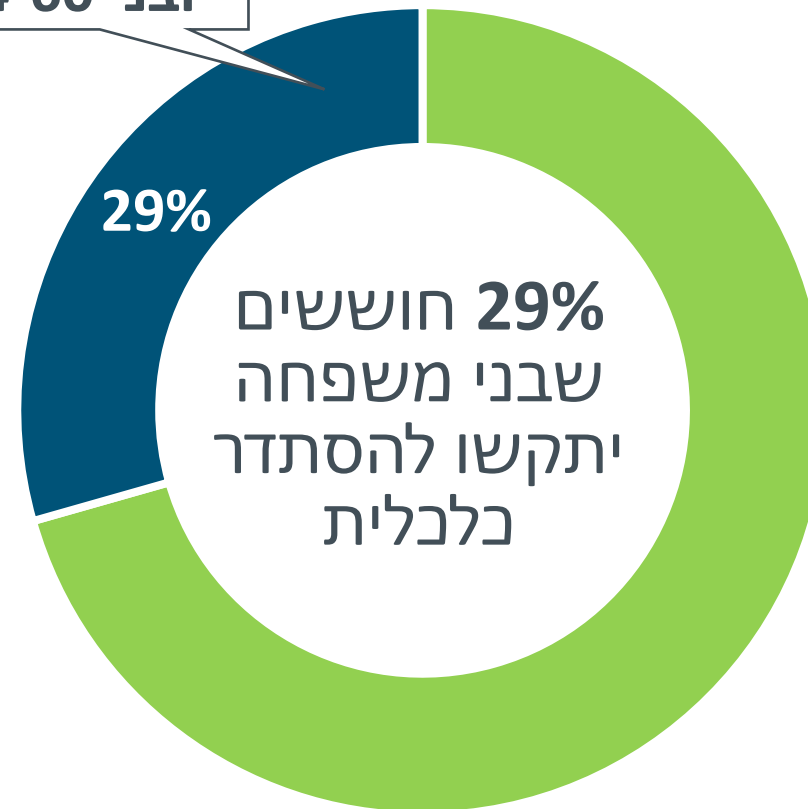
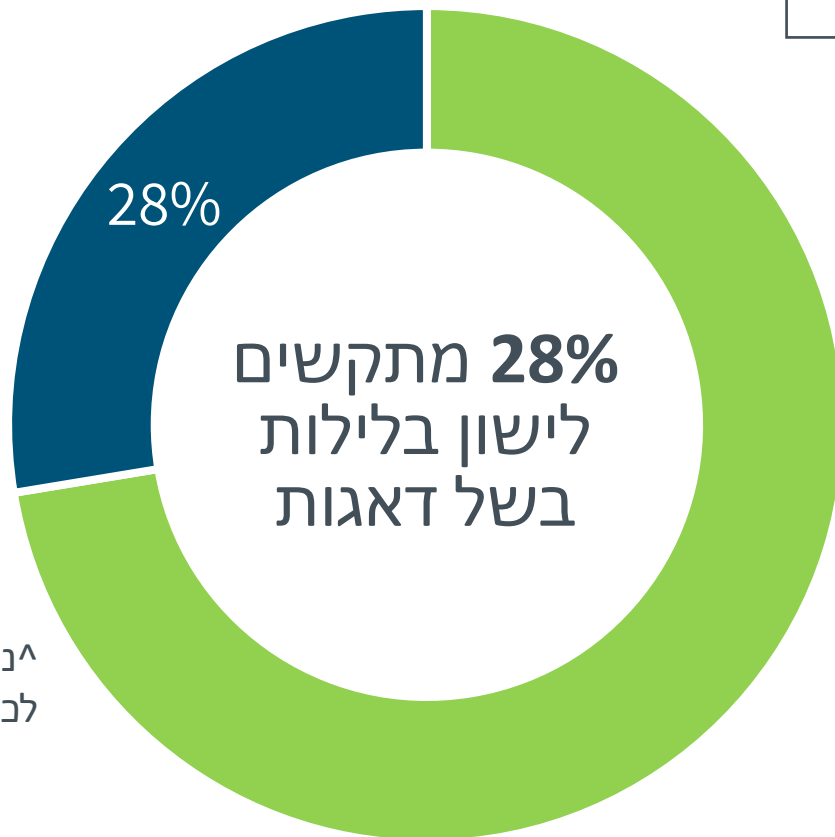

תחושות לחץ (באחוזים)

יותר נשים מגברים ויותר בני 60-74 מבני 75+ חוששים שבני משפחתם יתקשו להסתדר כלכלית

יותר נשים
ובני 60-74

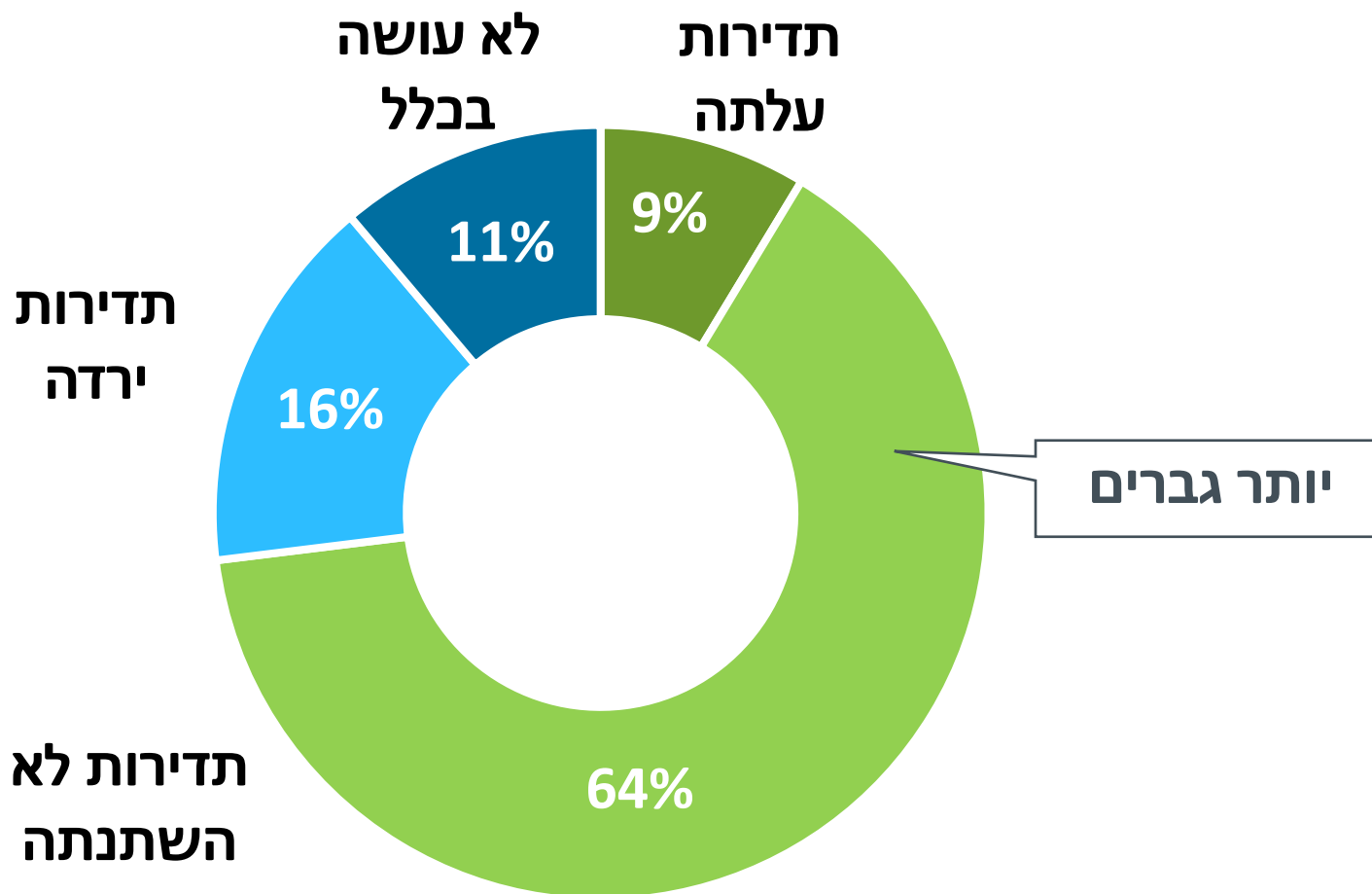
^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

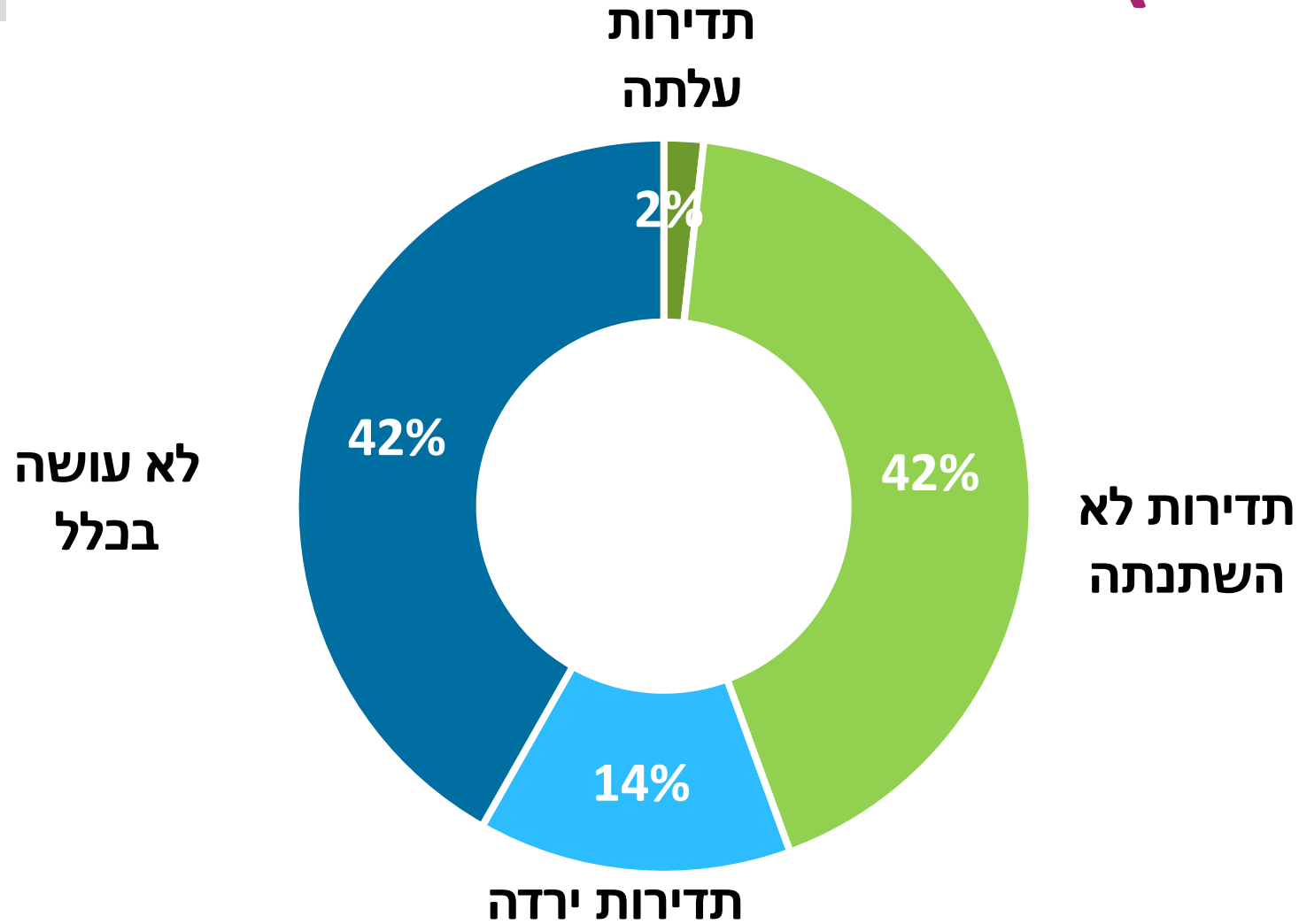

יותר גברים מנשים לא שינו את שגרת הפנאי היחידני: 72% לעומת 58%

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

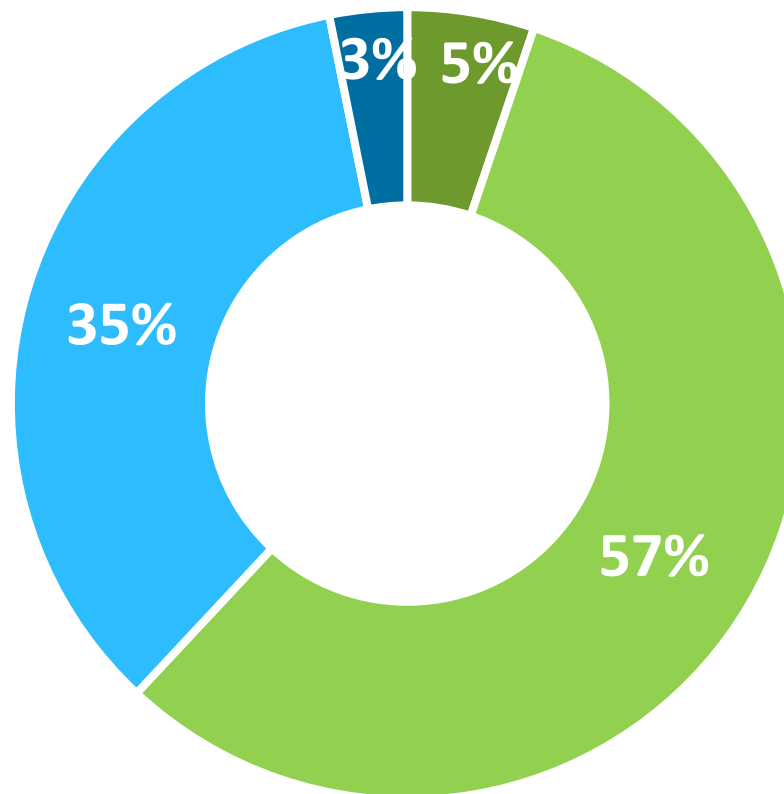

שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

תדירות עלתה לא עושה בכלל

תדירות ירדה

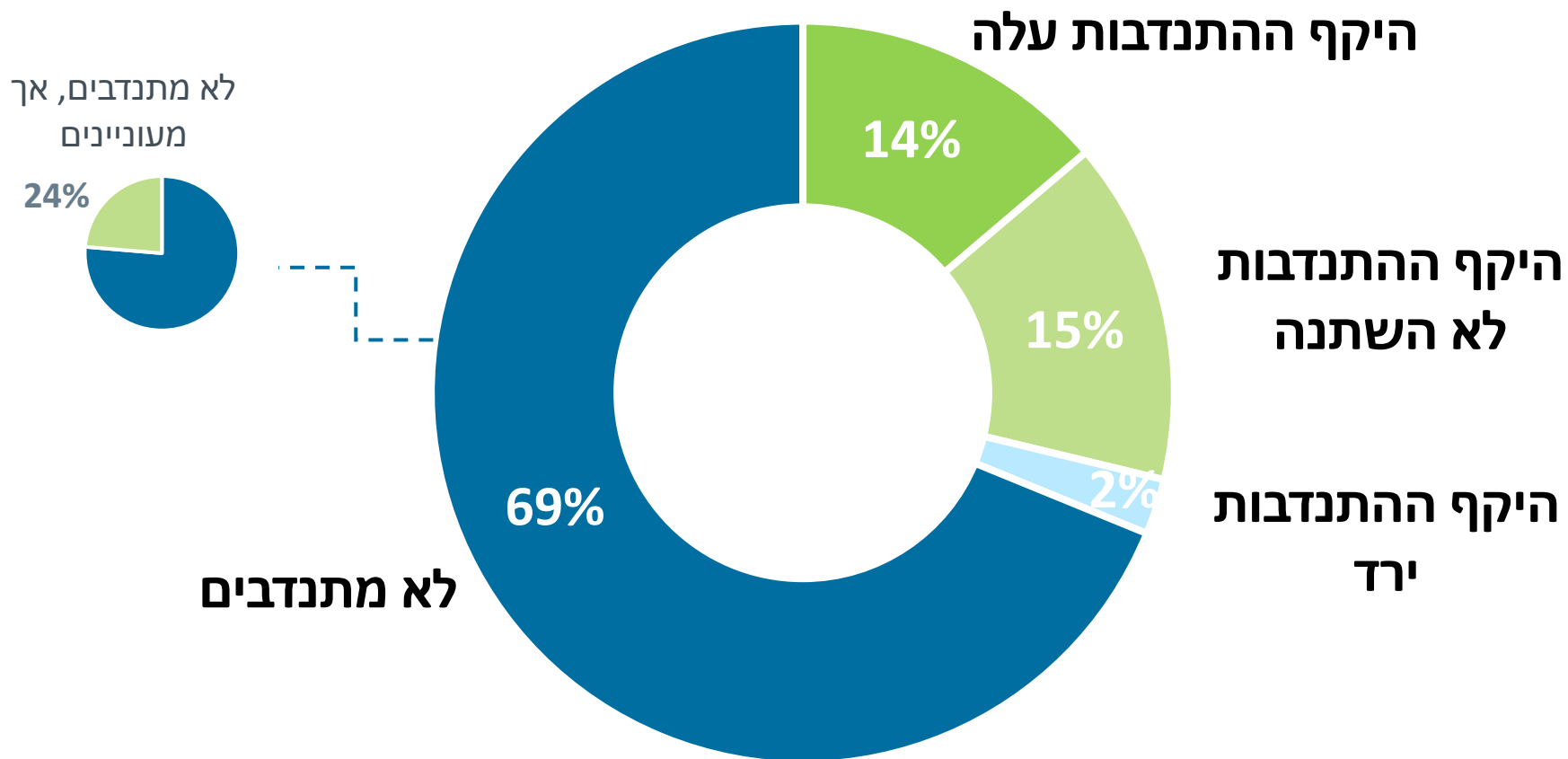

תדירות לא השתנתה

התנדבות (באחוזים)

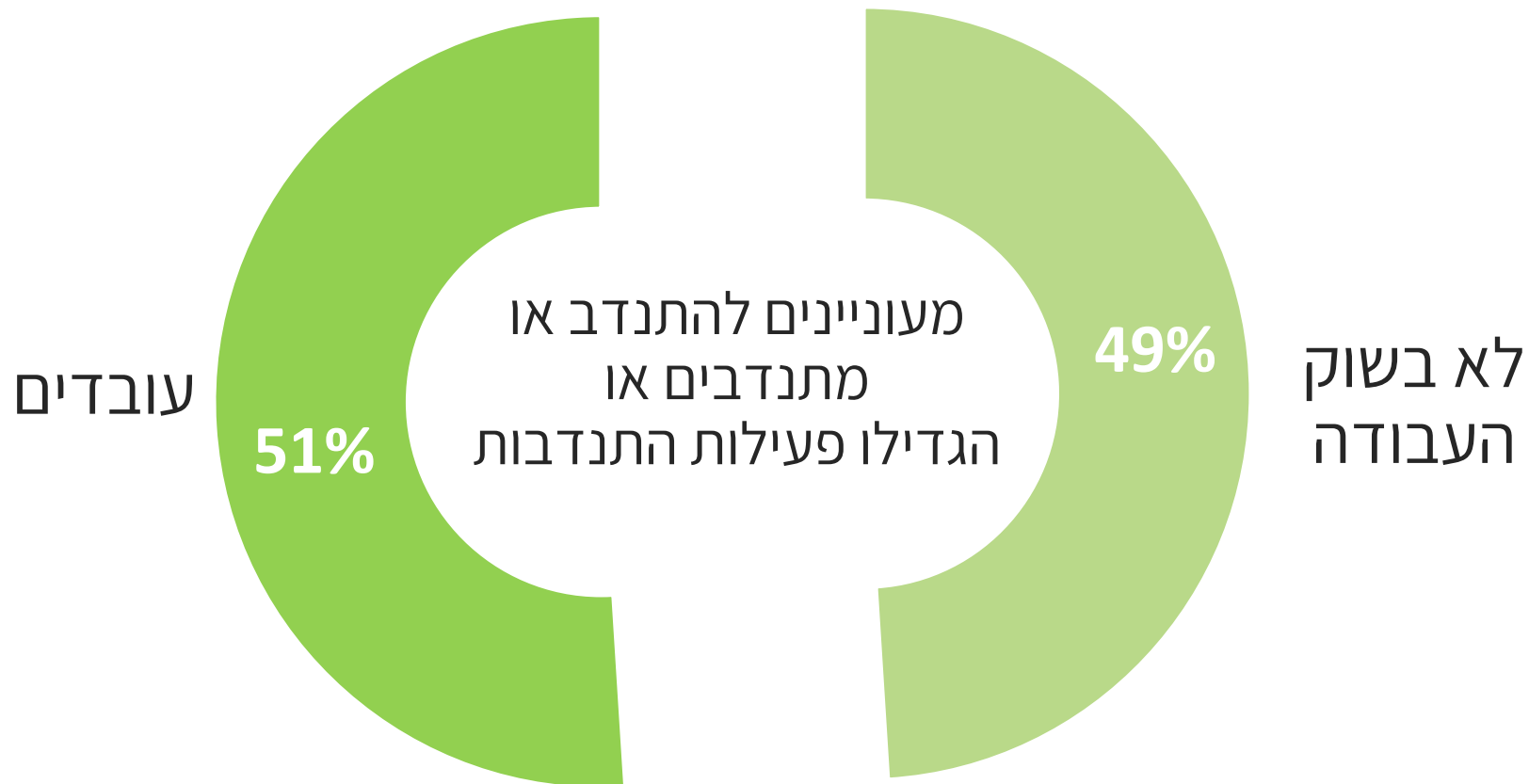
69% מן הזקנים לא מתנדבים, אך כרבע מהם מעוניינים

התנדבות (באחוזים)

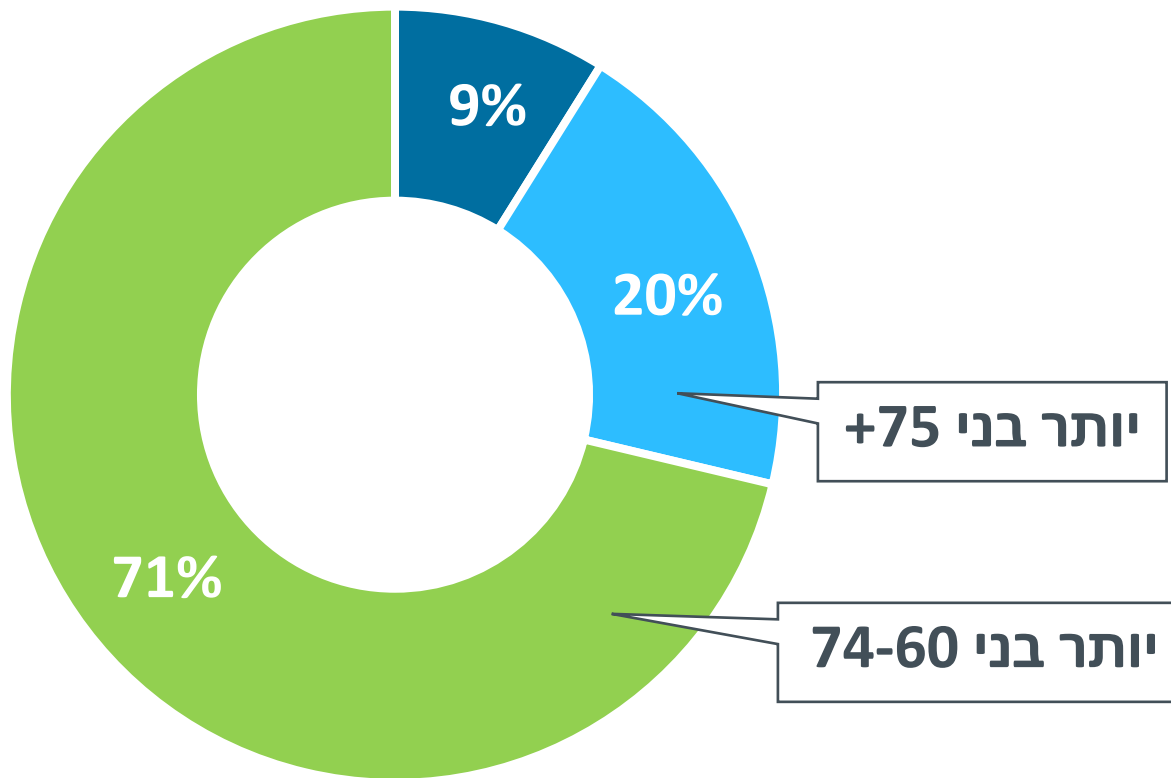
התנדבות היא לא בהכרח במקום תעסוקה

מיצוי זכויות (באחוזים)

בני 60-74 עצמאיים יותר מבני +75 (77% לעומת 61%)
 בני +75 נעזרים באחרים יותר מבני 60-74 (30% לעומת 14%)

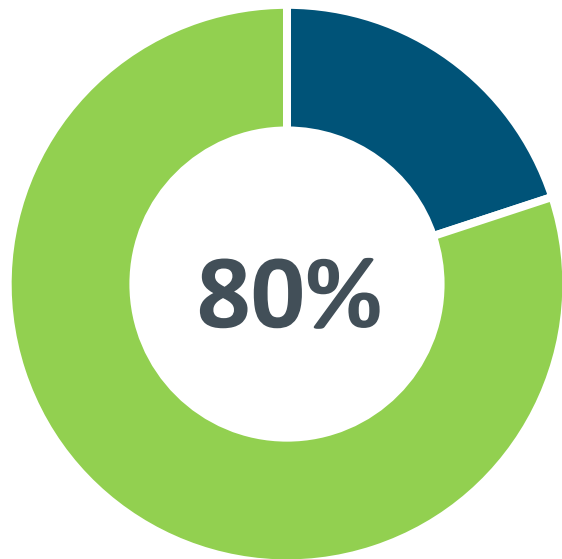
■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

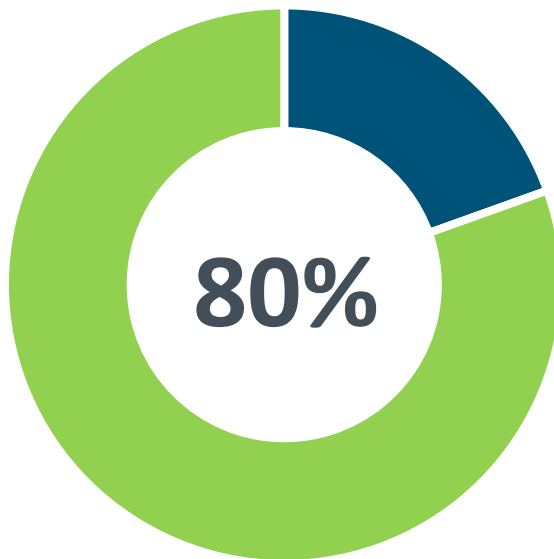
סדר יום משמעותי (באחוזים)

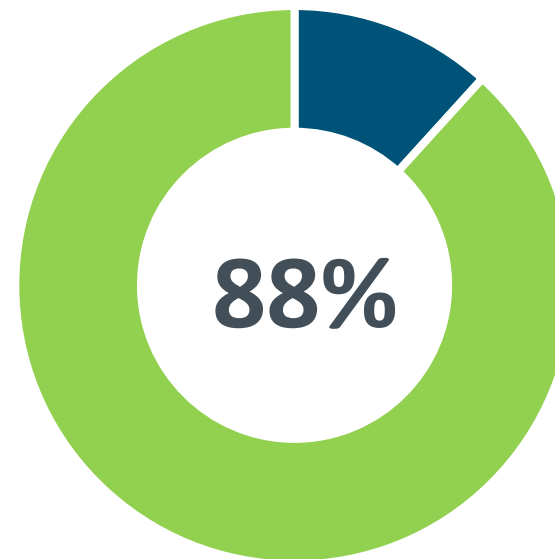
70% מן הזקנים מנהלים סדר יום משמעותי לפי שלוש הקטגוריות;
 5% מן הזקנים דיווחו על רמת משמעות נמוכה בשלוש הקטגוריות

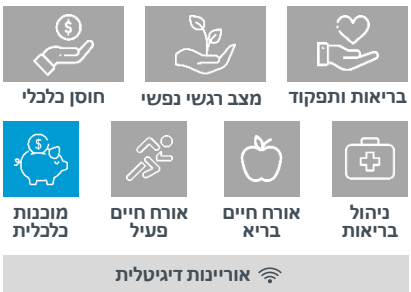
נהנים מפעילויות
יום-יומיות

מרגישים יעילים
ותורמים

יודעים מה יעשו
במהלך היום

תעסוקה (באחוזים)

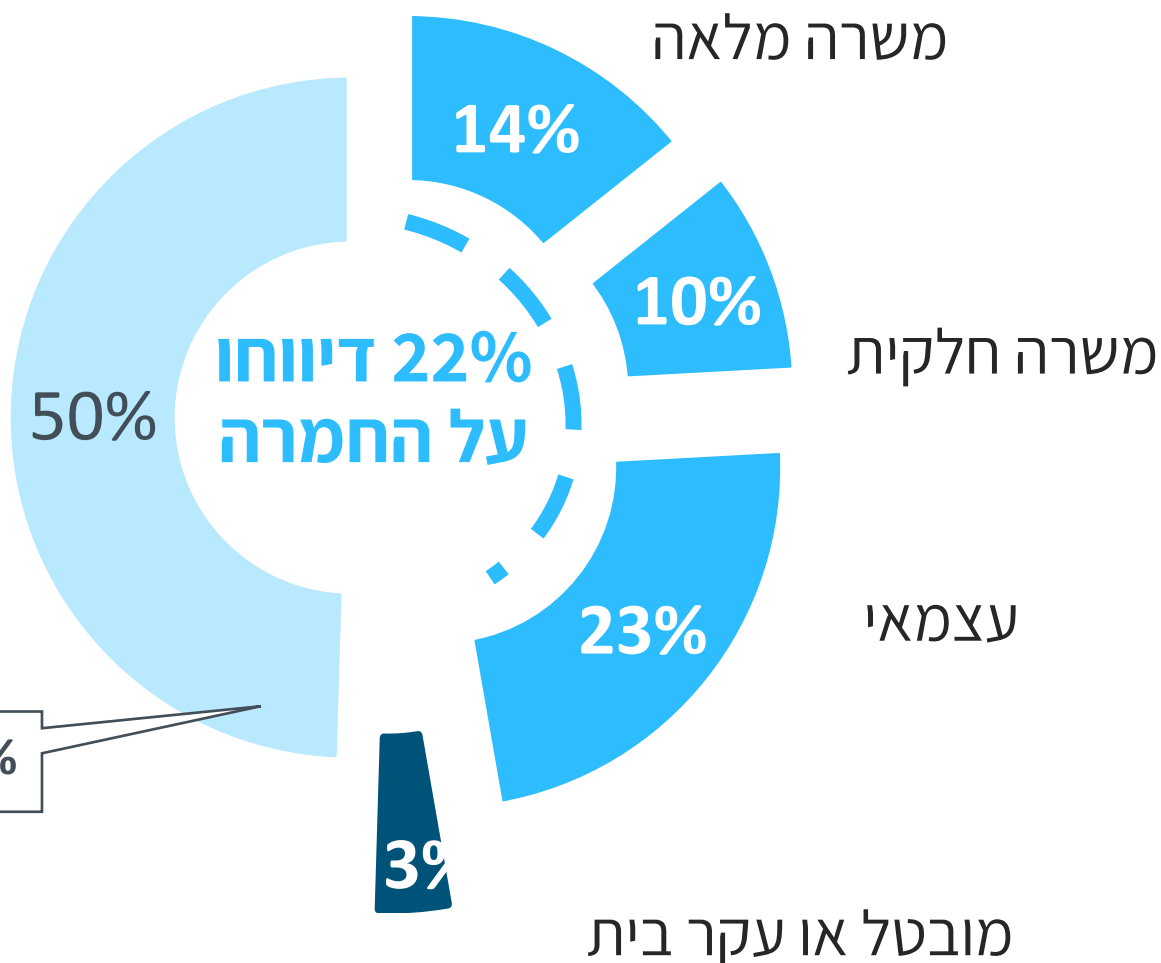
כחמישית מן המועסקים דיווחו על החמרה
 כחמישית מן הגמלאים רוצים לחזור לשוק העבודה

נתוני הסקר מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

גמלאים

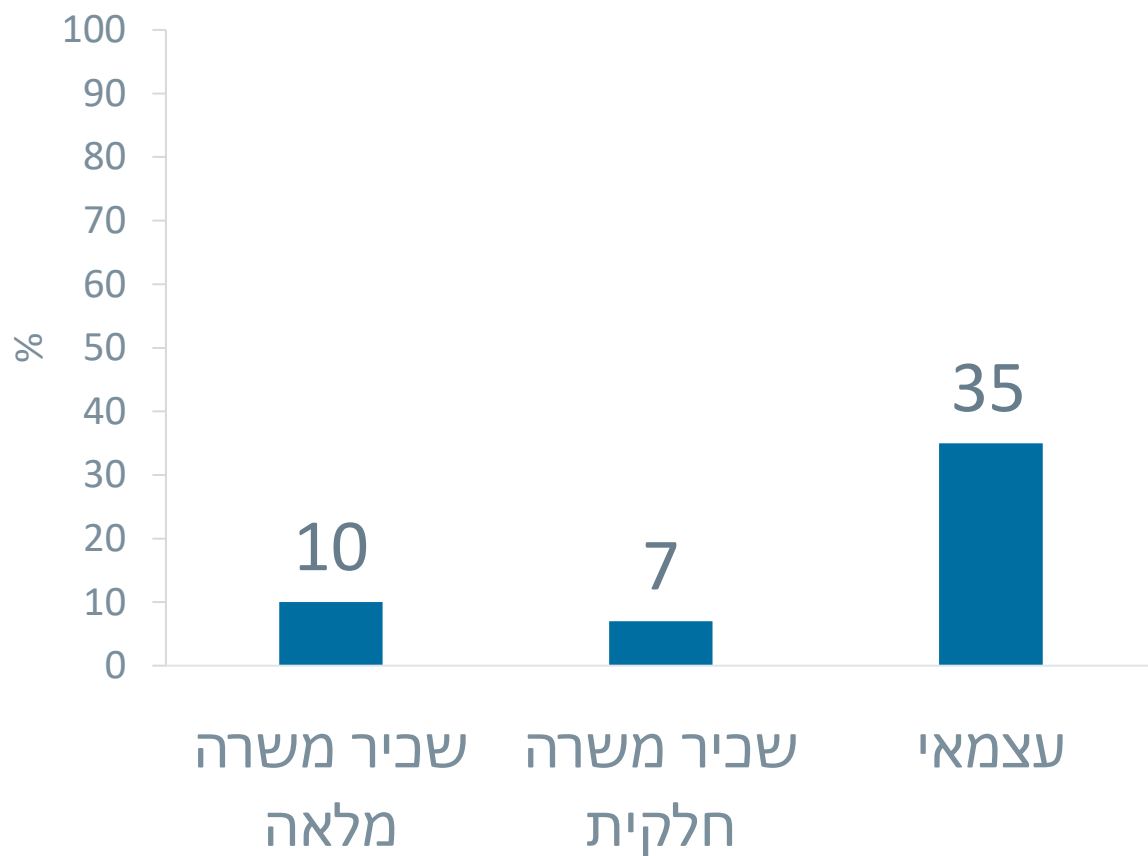
19% רוצים לחזור לשוק העבודה

החמרה במצב התעסוקה (באחוזים)

1 מכל 3 עצמאיים נפגע

ירד באחוזי משרה/
הפסיק לעבוד/
יצא לחל"ת

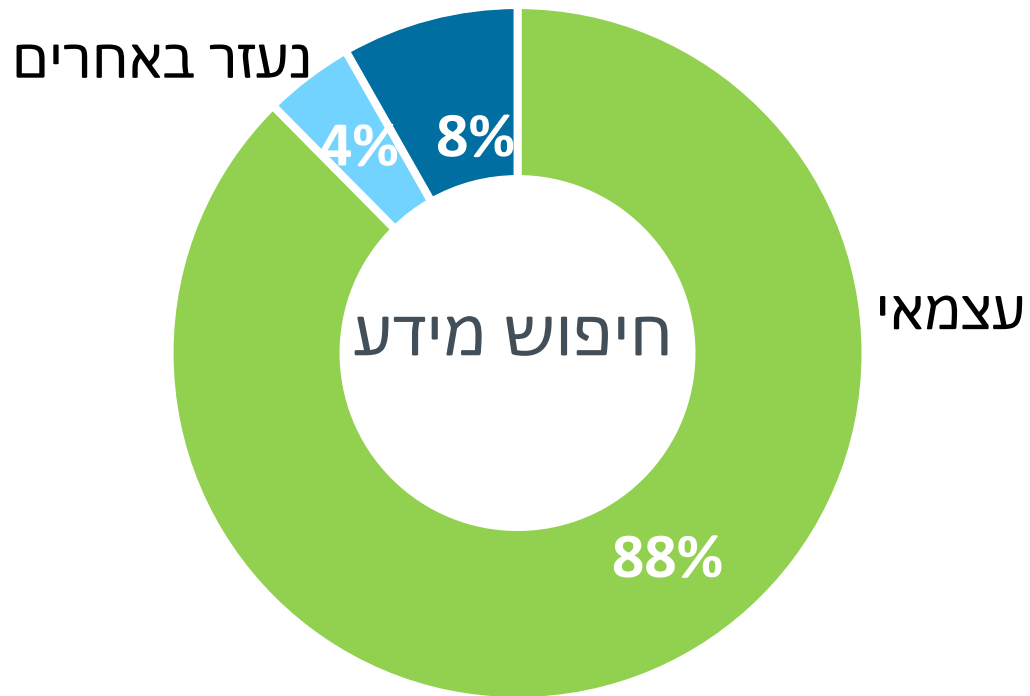
אוריינות דיגיטלית – פעולות בסיסיות (באחוזים)

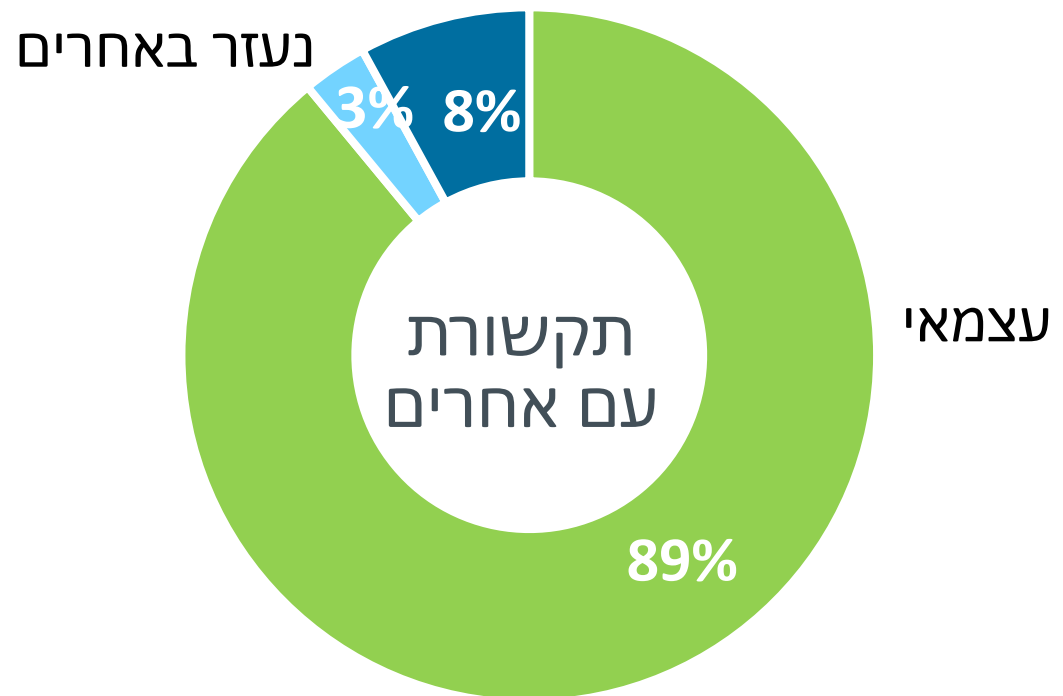
יותר מבני 60-74 מבני 75+ עצמאיים בביצוע פעולות בסיסיות

מתקשה או לא מבצע

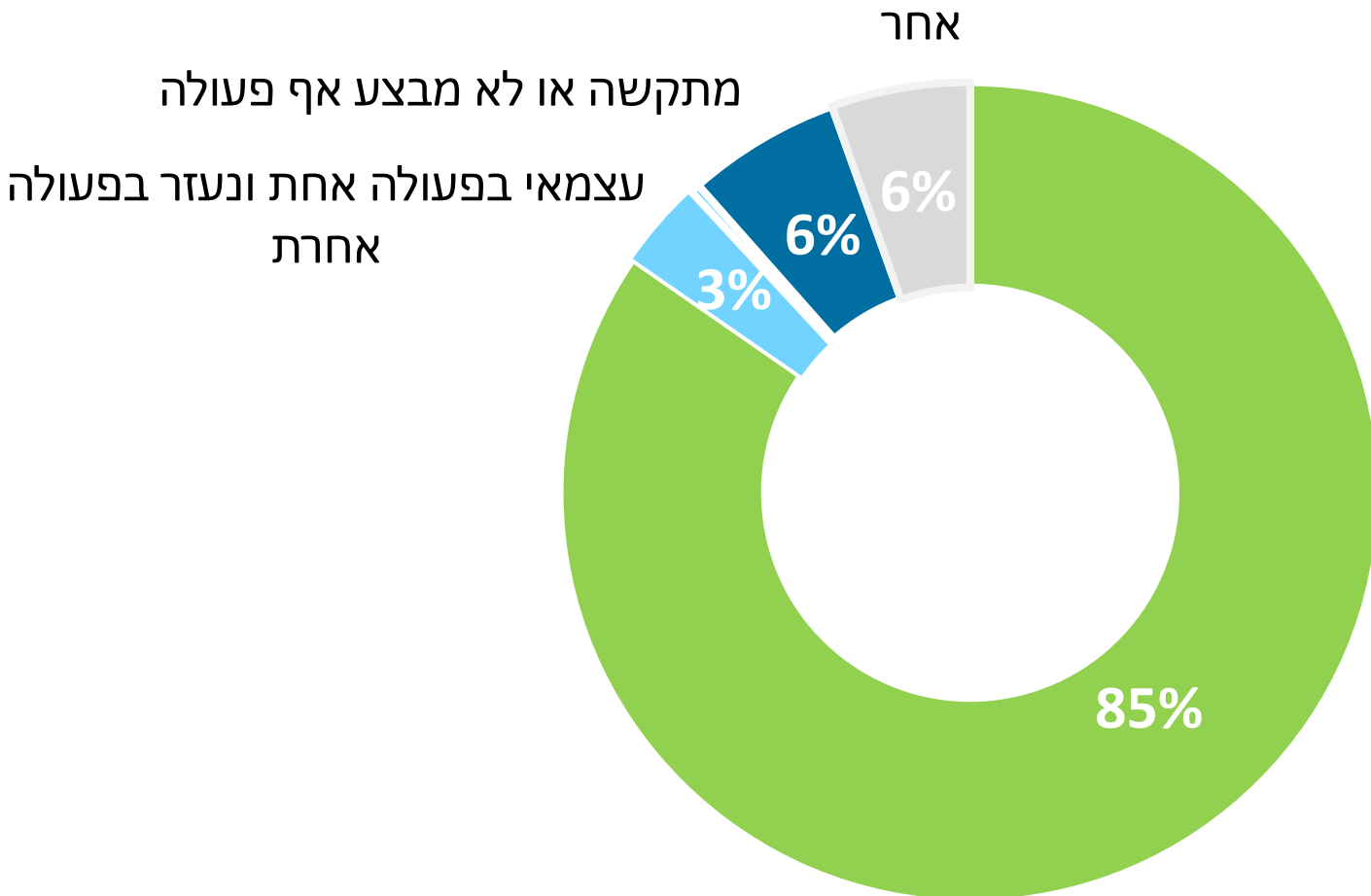

מתקשה או לא מבצע

עצמאות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

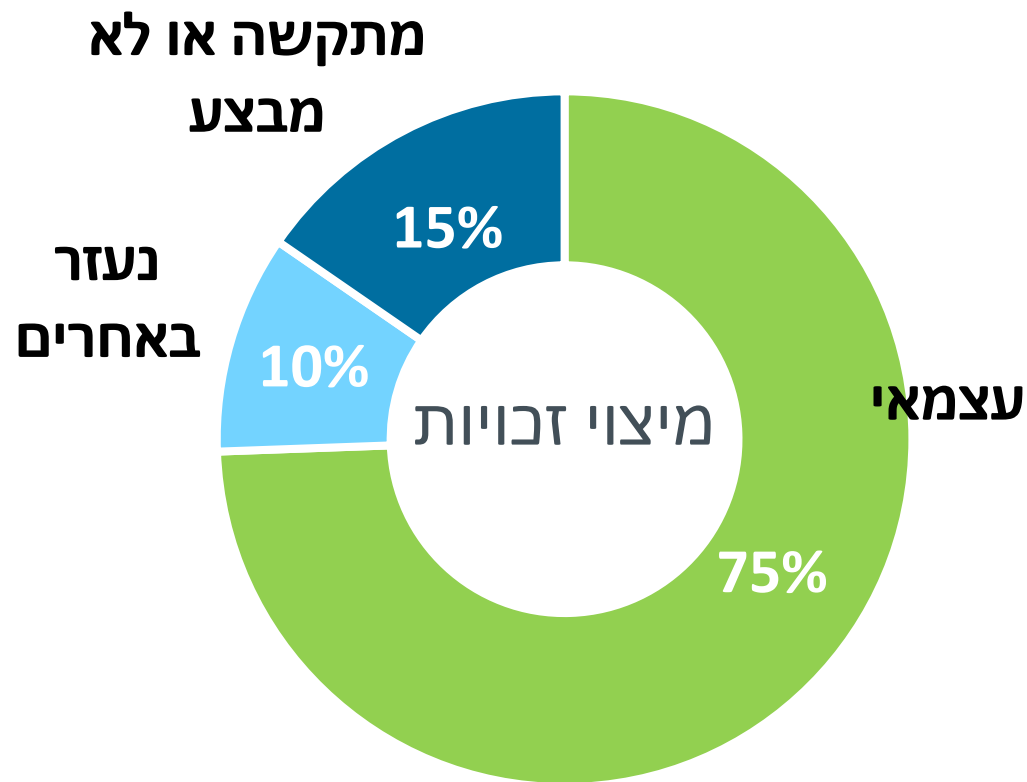
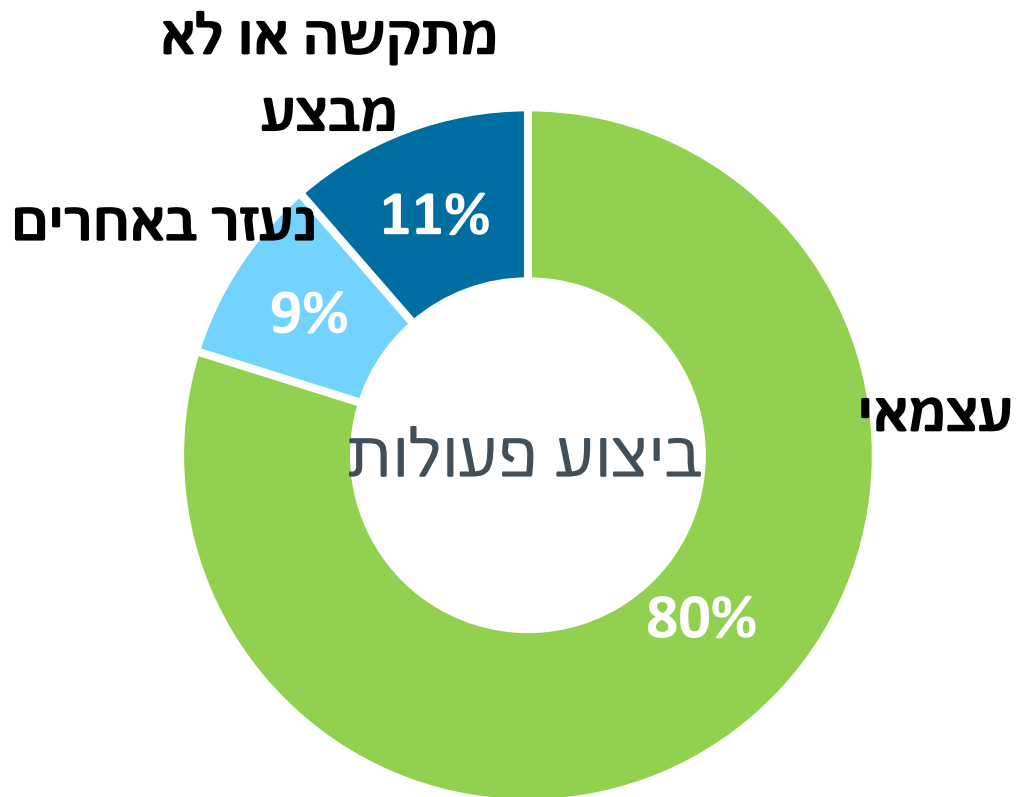

עצמאי בשתי הפעולות

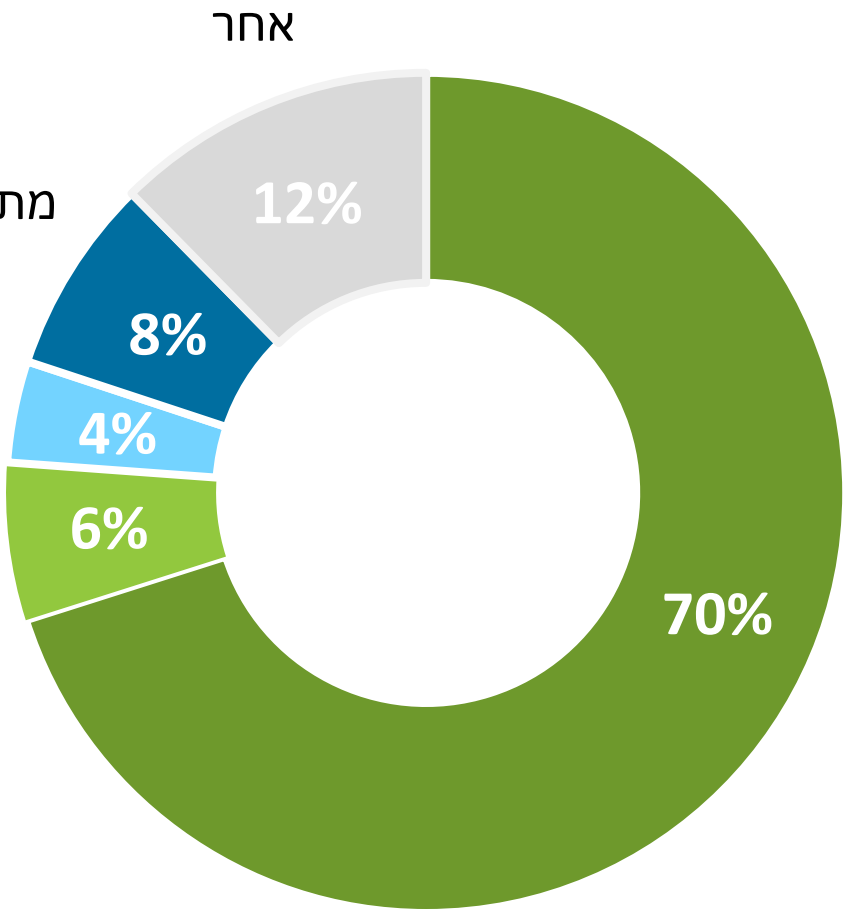
אוריינות דיגיטלית (באחוזים)

יותר מבני 60-74 מבני 75+ עצמאיים בביצוע פעולות מורכבות

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

מתקשה או לא מבצע אף פעולה

נעזר בפעולה אחת ומתקשה/לא מבצע בפעולה אחרת

עצמאי בפעולה אחת ונעזר בפעולה אחרת

עצמאי בשתי הפעולות

עצמאות בפעילויות דיגיטליות

5% מתקשים או לא מבצעים אף פעולה מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

1% מתקשים או לא מבצעים שלוש פעולות ונעזרים בפעולה אחת

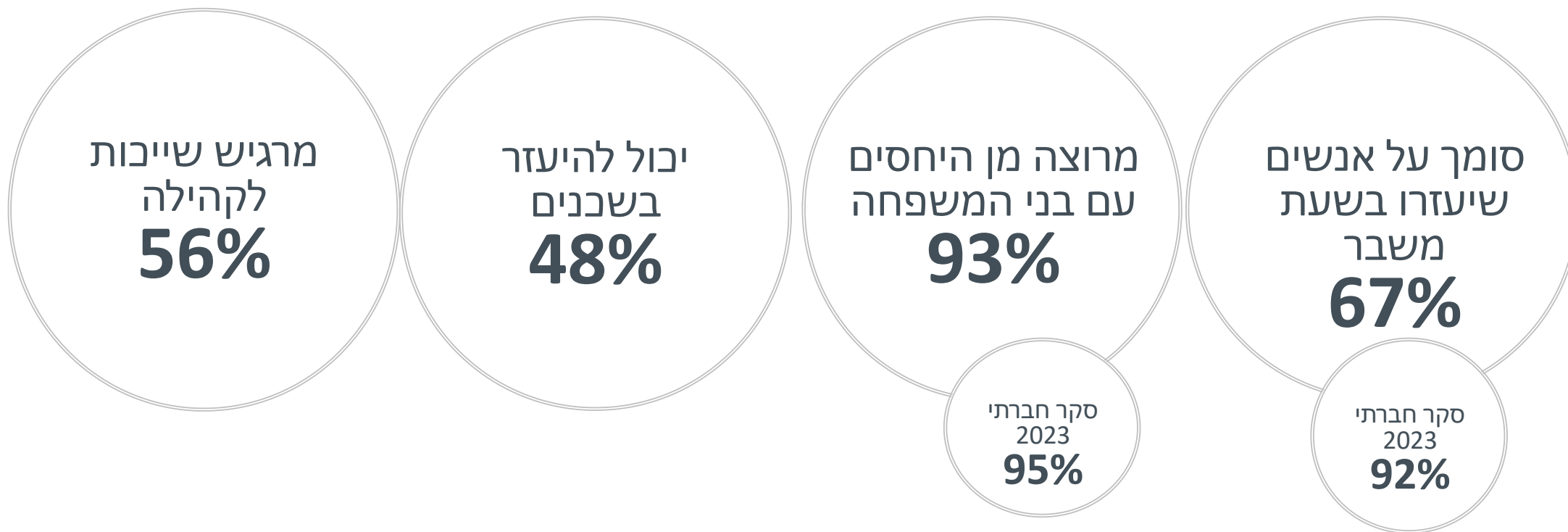
9% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

69% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

הסתמכות על הסביבה הקרובה

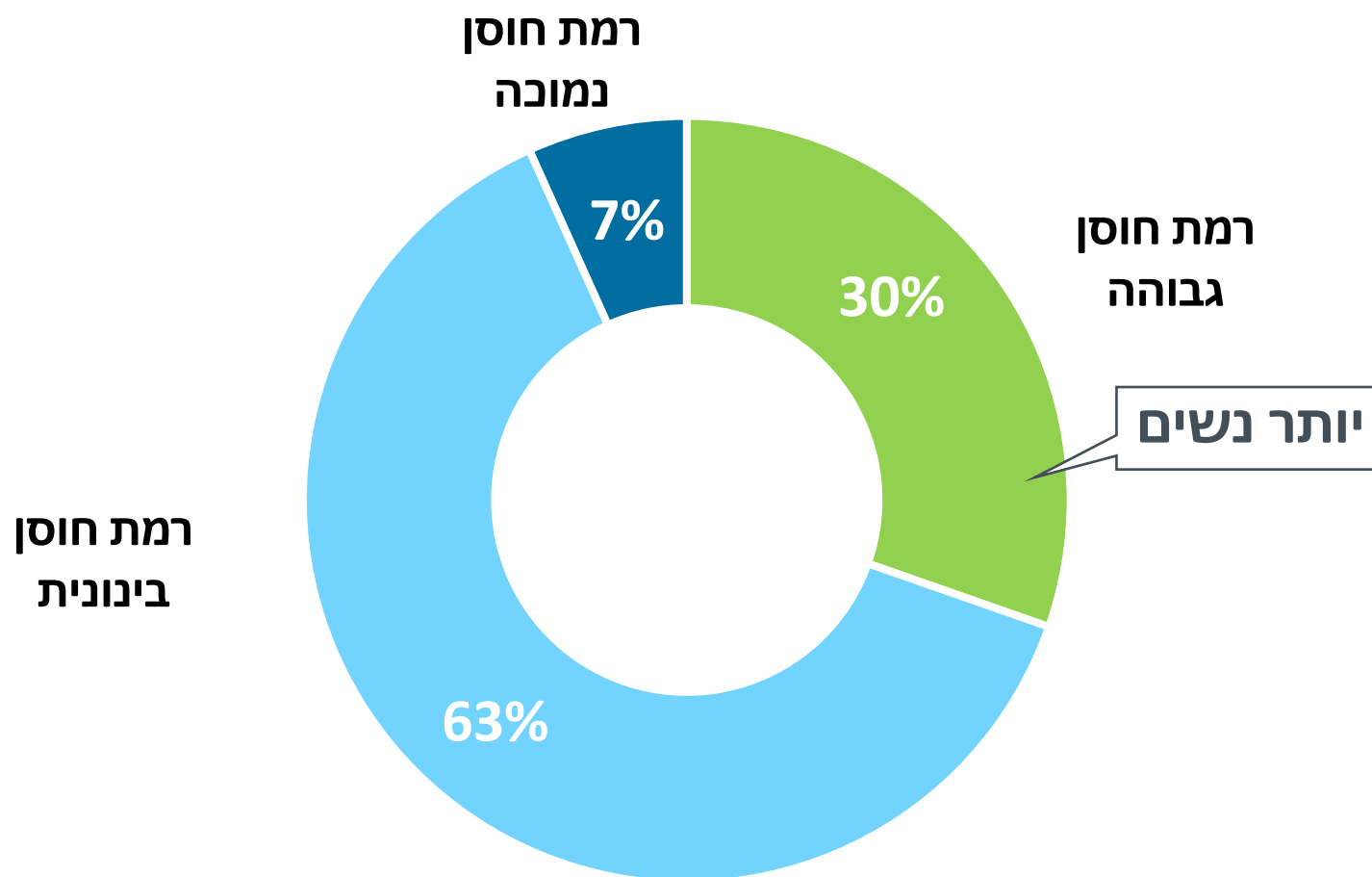
יותר נשים מגברים ויותר בני 75+ מבני 60-74 סומכים על אנשים שיעזרו בשעת משבר; יותר נשים מגברים יכולות להיעזר בשכנים

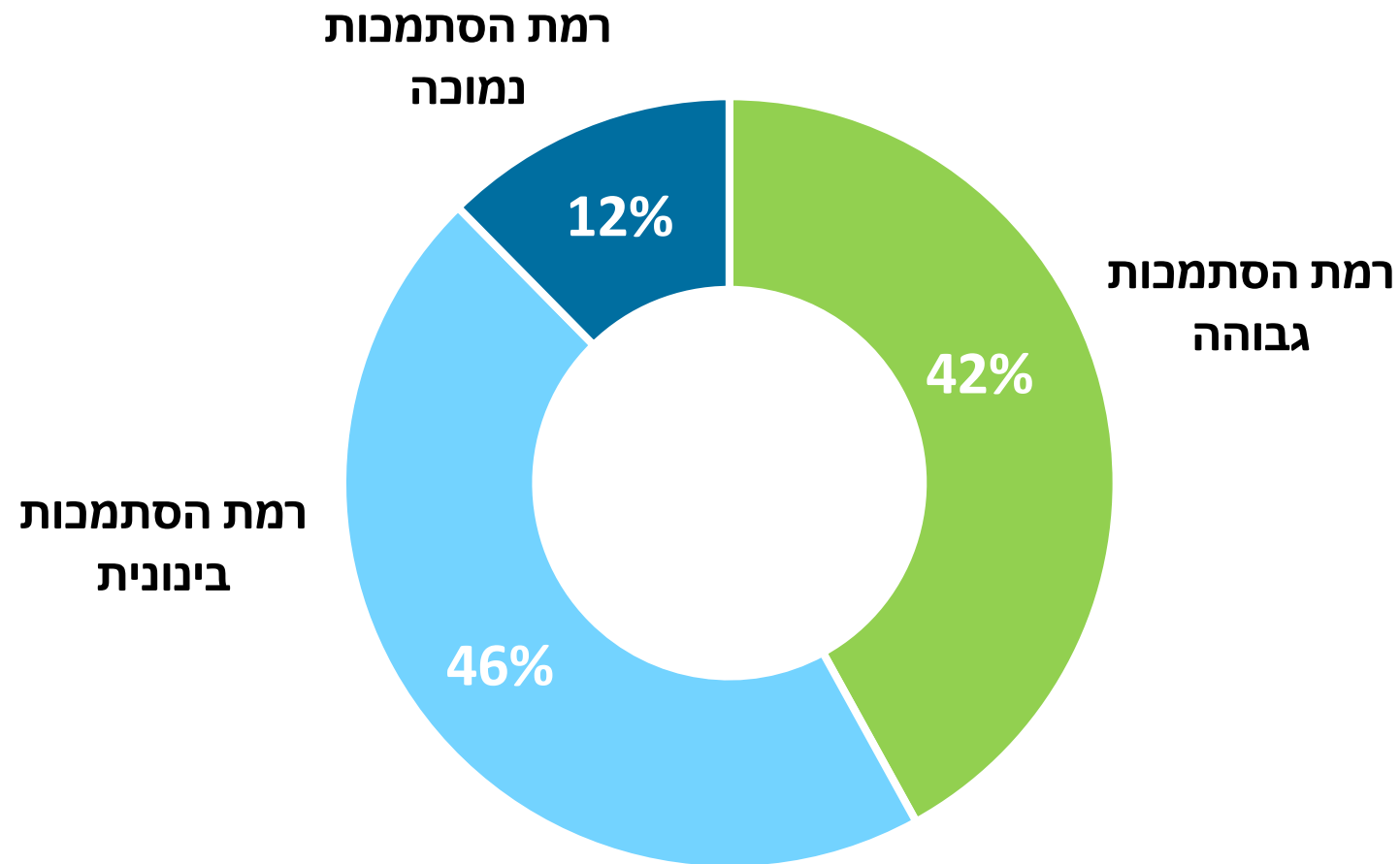

חוסן קהילתי (באחוזים)

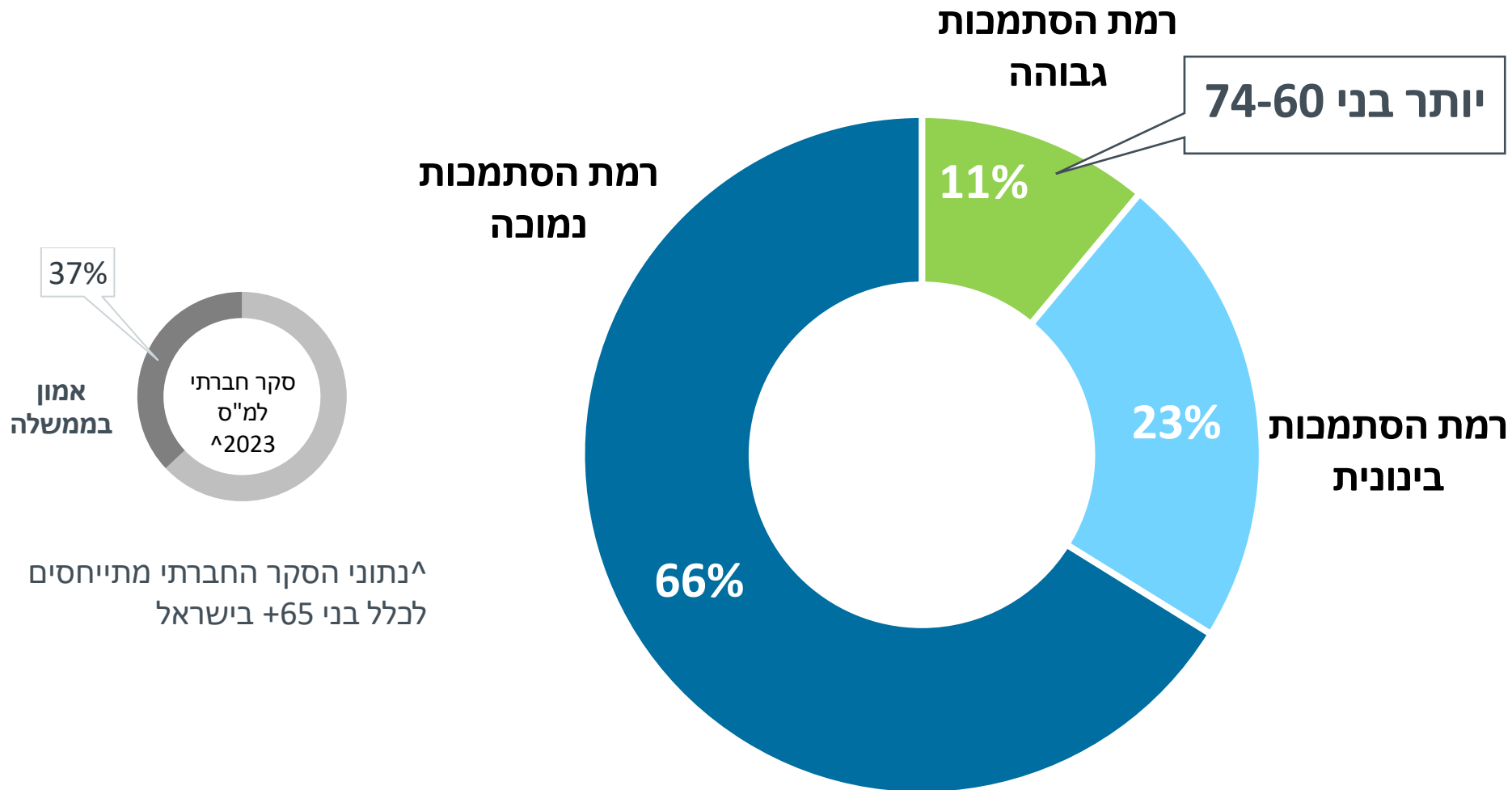
בממוצע חוסן קהילתי של נשים גבוה יותר משל גברים

הסתמכות על הרשות המקומית (באחוזים)

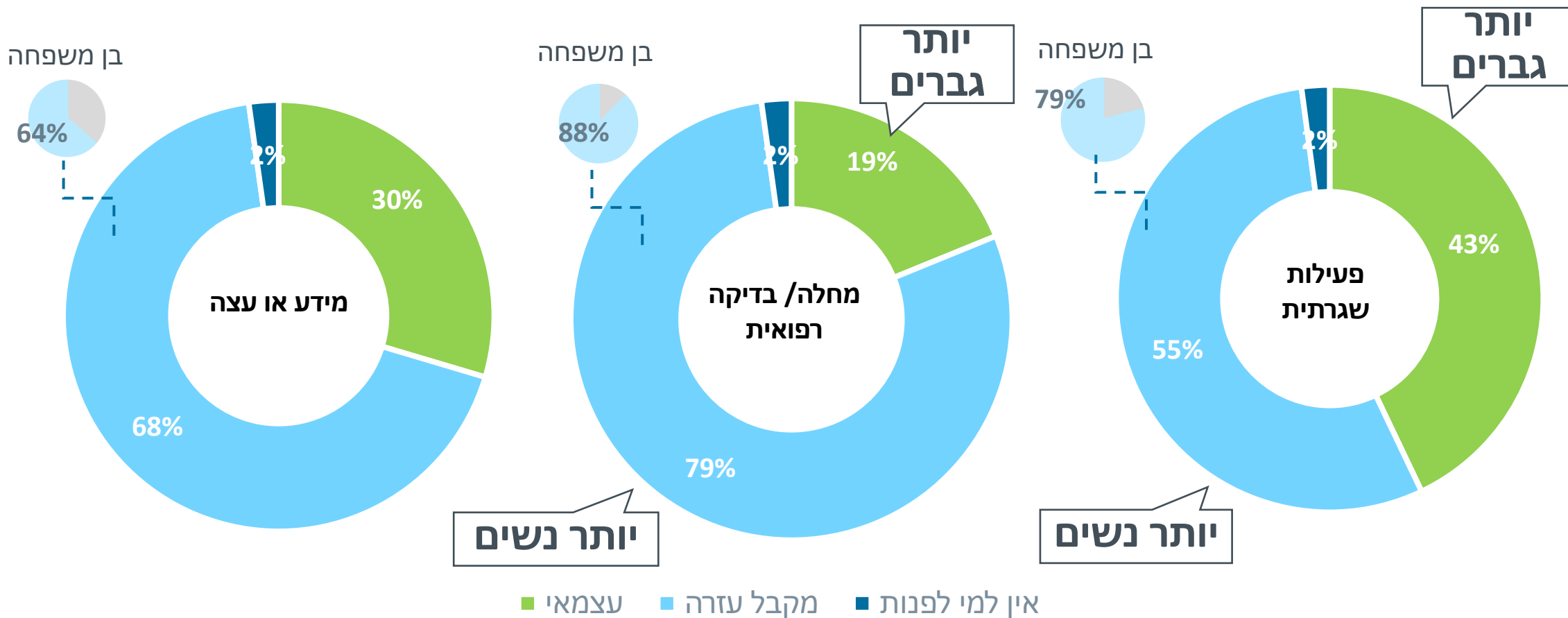
הסתמכות על הממשלה (באחוזים)

צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

43% מן הזקנים לא עצמאיים באף פעולה; 7% מן הזקנים עצמאיים בשלוש הפעולות; המסייע העיקרי הוא בן משפחה

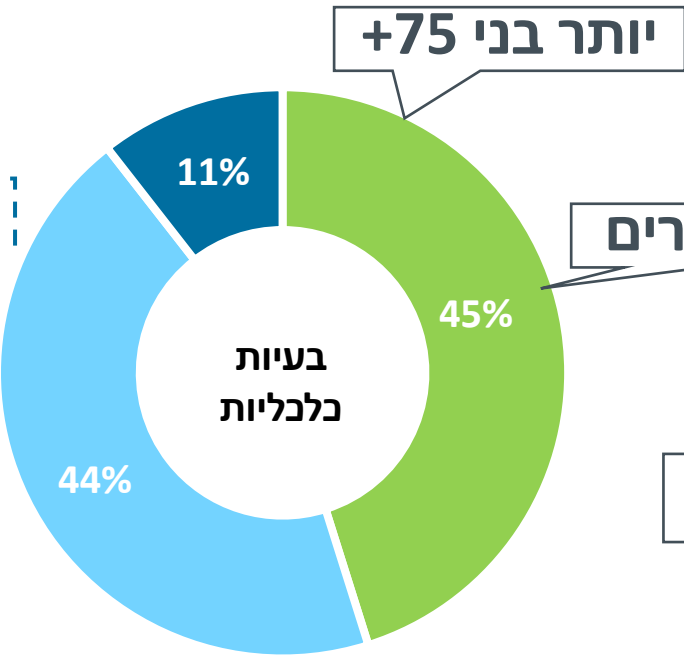
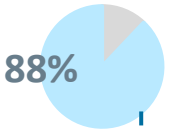

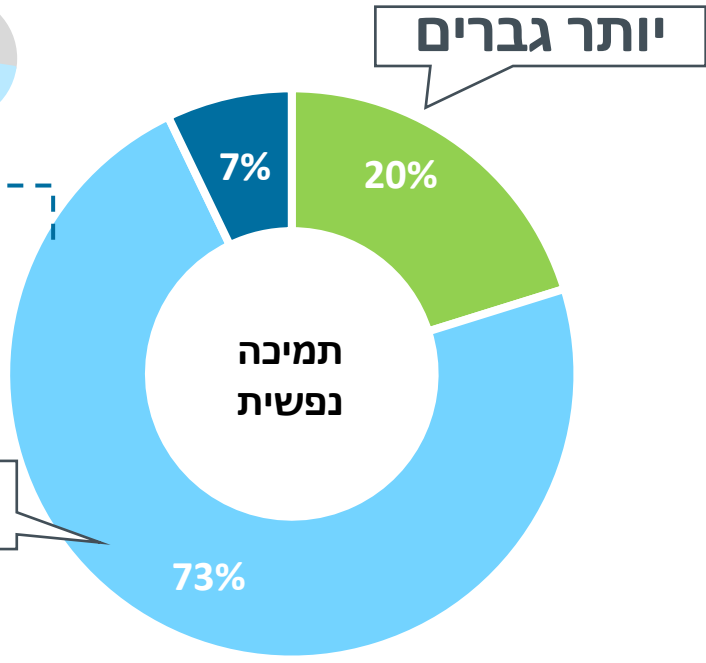
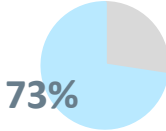
צורך בתמיכה (באחוזים)

47% מן הזקנים לא עצמאיים בהתמודדות עם קשיים נפשיים וקשיים כלכליים;
13% מן הזקנים מתמודדים עצמאית עם קשיים נפשיים וקשיים כלכליים;
המסייע העיקרי הוא בן משפחה

בן משפחה

בן משפחה

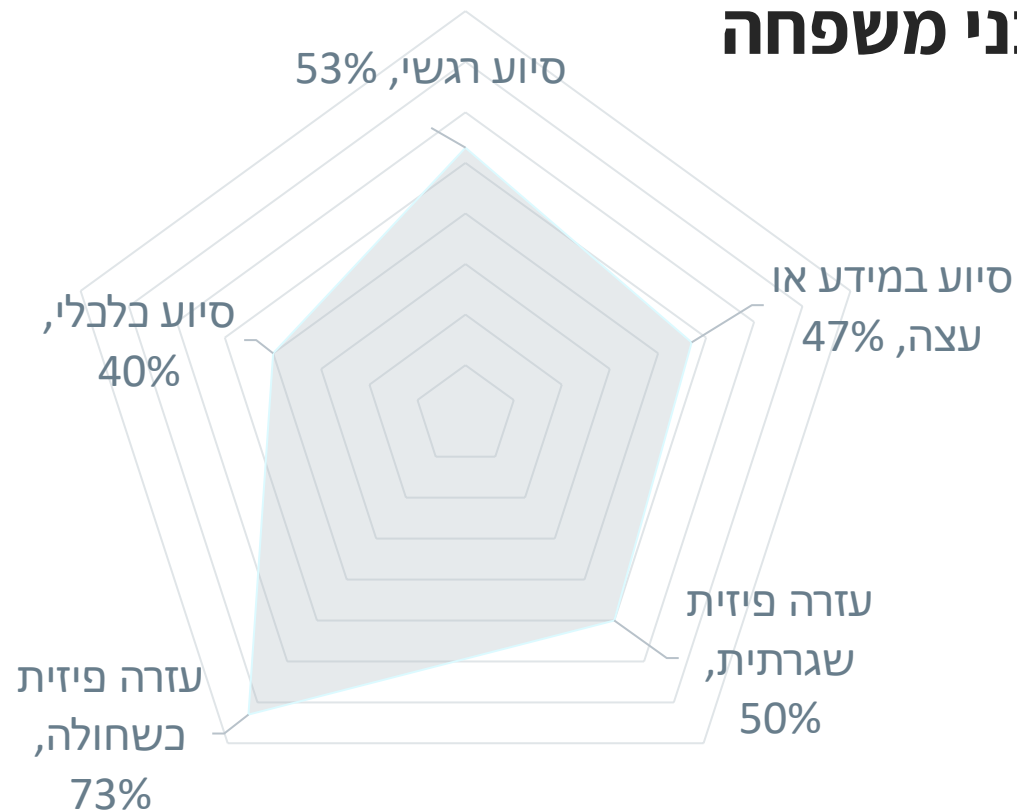

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

בני משפחה

במי אתה נעזר?

אין לי צורך

מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

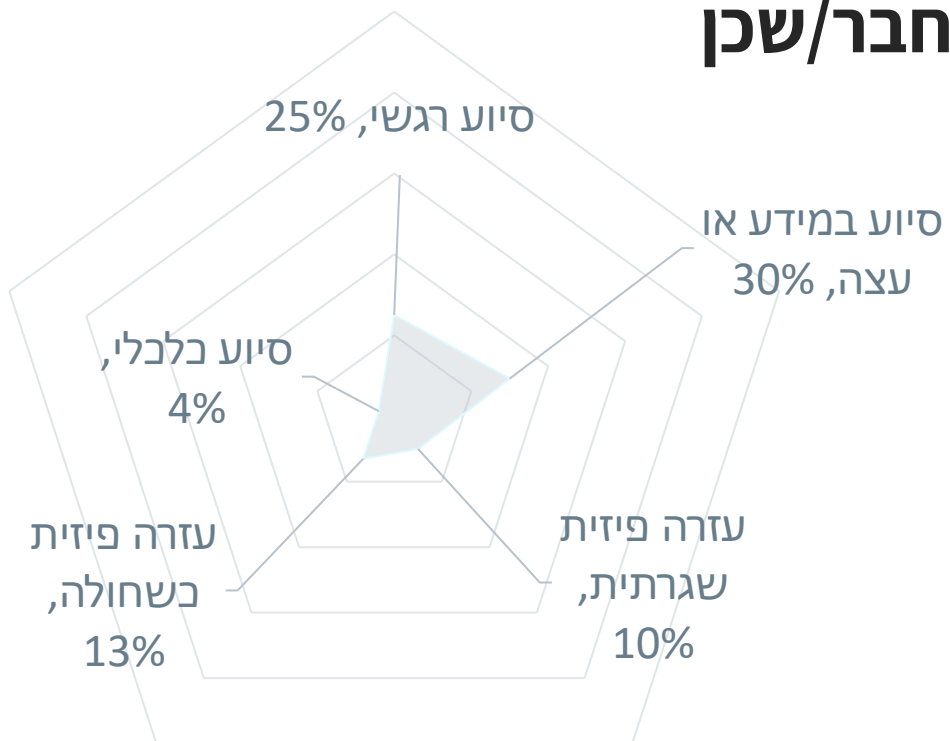
בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

חבר/שכן

במי אתה נעזר?

אין לי צורך

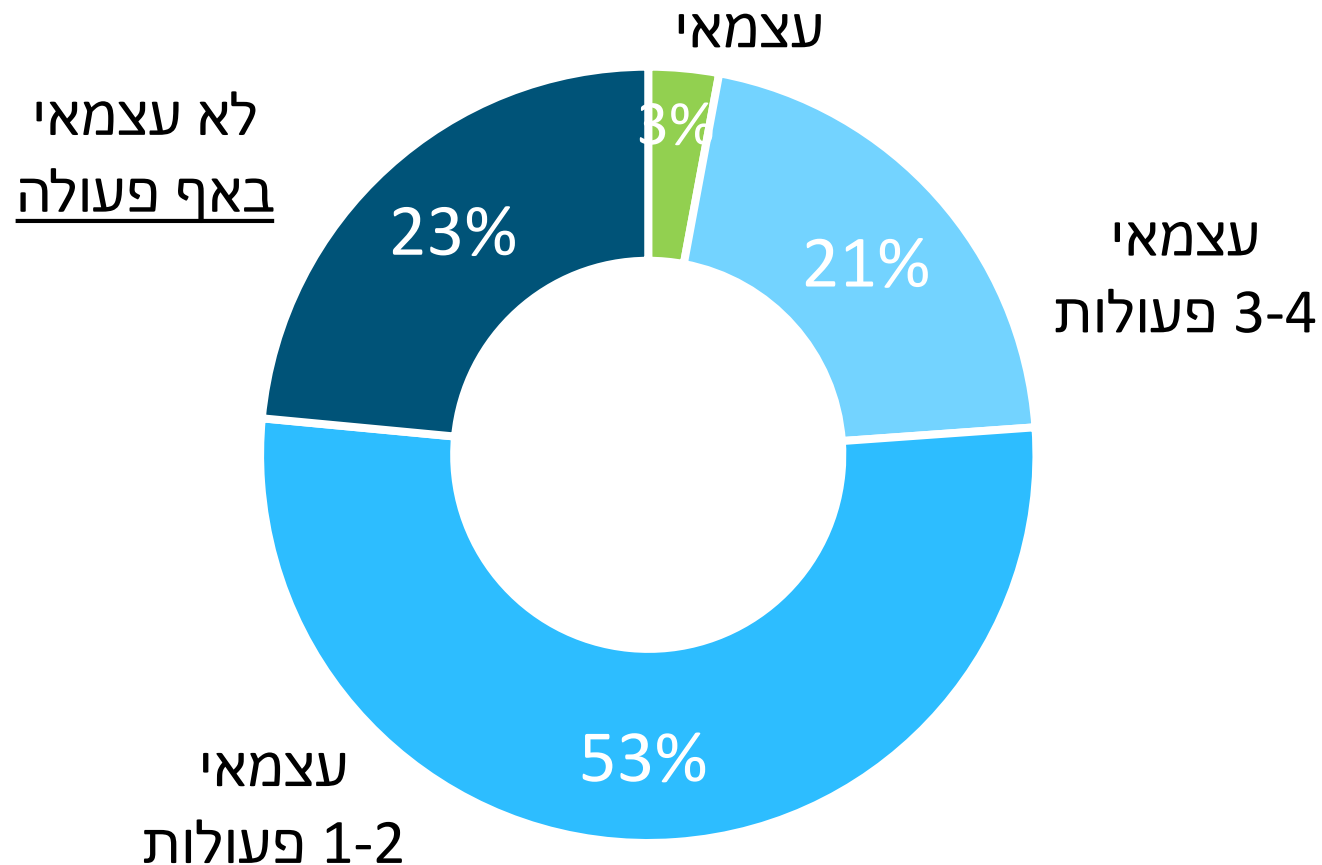
מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

23% תלויים לחלוטין (בכל תחומי הסיוע) ברשת התמיכה שלהם

תמונת מצב זקנים - מדדי פרט

מצב כלכלי

80% מצליחים לעמוד בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

56% עם חוסן אישי גבוה
32% חשים בדידות
87% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

75% מצב בריאות טוב
11% ברמת דיכאון גבוהה
26% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי "על"

מוכנות כלכלית

47% מועסקים

אורח חיים פעיל

31% מתנדבים
71% ממצים זכויות באופן עצמאי
70% מנהלים סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

71% יוצאים מן הבית כמעט/כל יום
76% מבצעים פעילות גופנית
כ-29% חווים תחושות לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

21% ויתרו על שירותים רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים מנבאים

אוריינות דיגיטלית | 85% עצמאיים בא"ד בסיסית | 70% עצמאיים בא"ד מתקדמת

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים – השפעת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

27% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

28% אין מרחב מוגן
10% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

21% החמרה במצב הבריאות
10% החמרה בתפקוד יום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

9% דיווחו על החמרה
במצב תעסוקה
20% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

16% ביצעו פחות פנאי יחידני
14% ביקרו פחות במסגרות
35% פגשו פחות משפחה וחברים
24% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

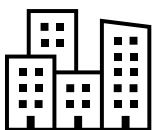
48% יצאו פחות מן הבית
20% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

21% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

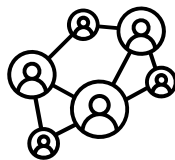
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

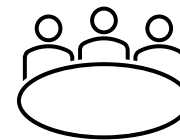

42% סומכים על הרשות המקומית
11% סומכים על הממשלה

קהילה

56% תחושת שייכות לקהילה
30% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

93% מרוצים מיחסים עם המשפחה
48% יכולים להיעזר בשכנים
47% סומכים על אנשים שיעזרו
בשעת משבר

מדדי אמון

צורך בתמיכה

23% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות)
ברשת התמיכה שלהם

גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה

כ-24% עצמאיים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

73% פונים לסיוע בתמיכה רגשית
(7% אין למי לפנות)

44% פונים לסיוע בבעיות כלכליות
(11% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

55% פונים לסיוע בפעולות שגרה
(2% אין למי לפנות)

79% פונים לסיוע בעת מחלה או
בדיקה רפואית (2% אין למי לפנות)

68% פונים לסיוע במידע או עצה
(2% אין למי לפנות)

צורך בסיוע

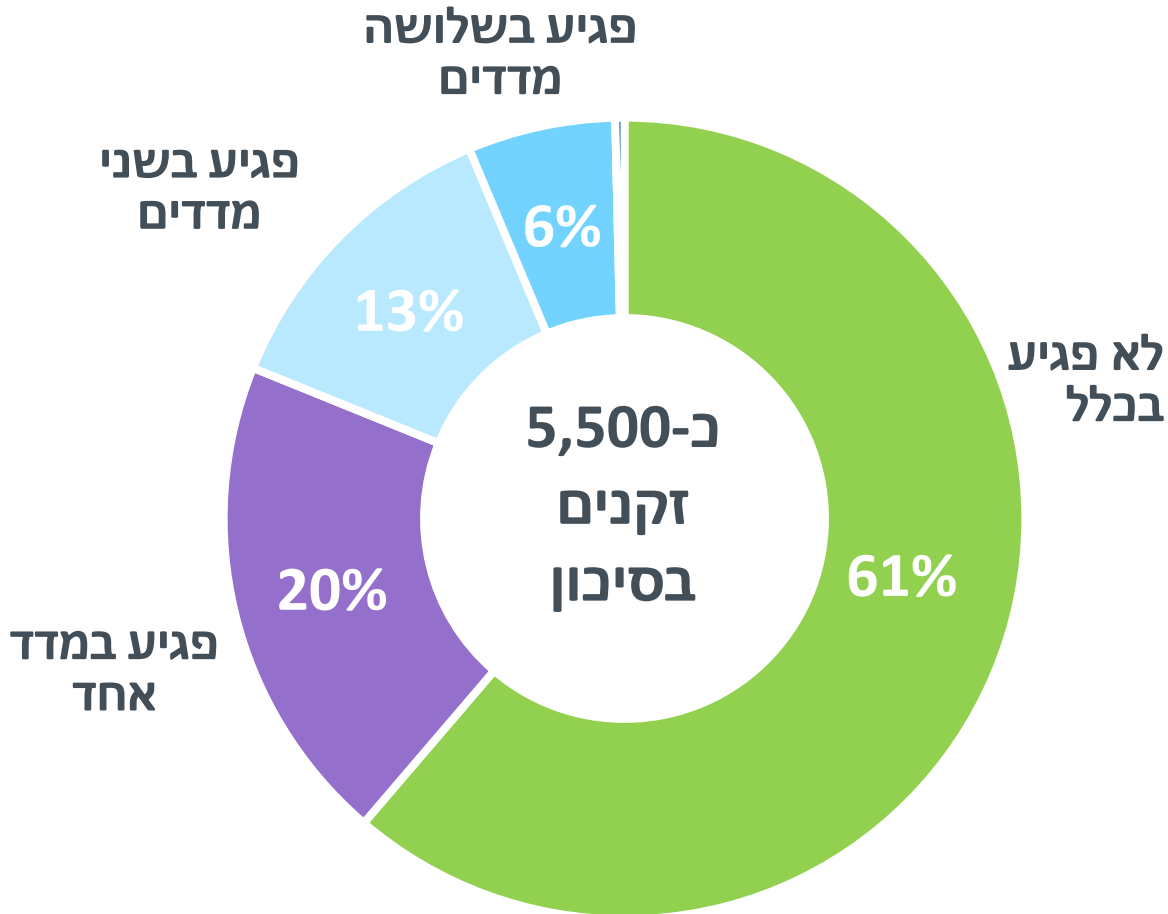

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים |

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד (באחוזים)

יותר ממחצית הזקנים לא פגיעים בכלל;
בני +75 פגיעים יותר

- ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:
- מצב בריאות סובייקטיבי
 - קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
 - דיכאון (PHQ2)
 - ביצוע פעולות שגרה

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים |

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה לפגיעות (בכל מדד)
נפגעו בינונית-קלה בעקבות המלחמה	↑
אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות	↑
בדידות	↑
ילדים מתגוררים בארץ לעומת ילדים קרובים	↑
חוסן אישי	↓
אלמנים לעומת נשואיים	↓
העסקה	↓

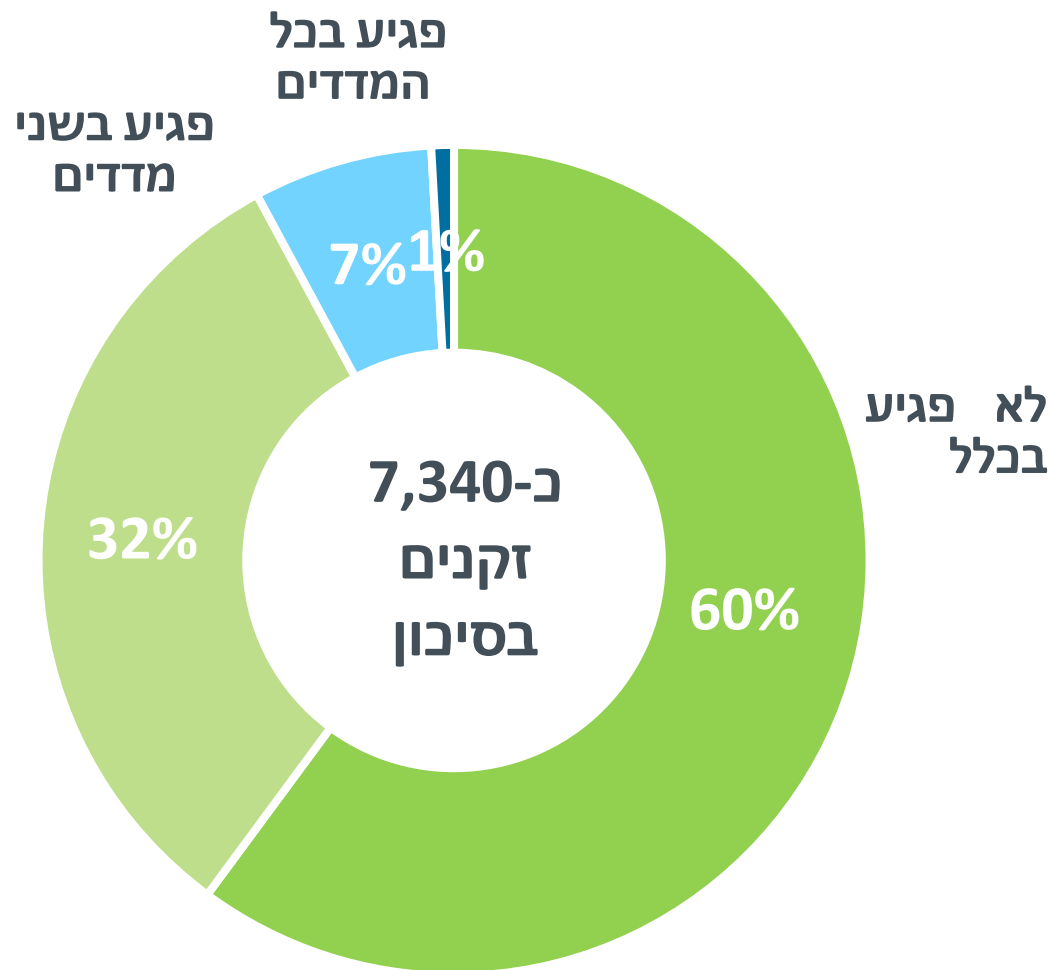
קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

מעל מחצית מן הזקנים לא פגיעים בכלל

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

גורמים מנבאים – סיכון במצב חברתי-רגשי

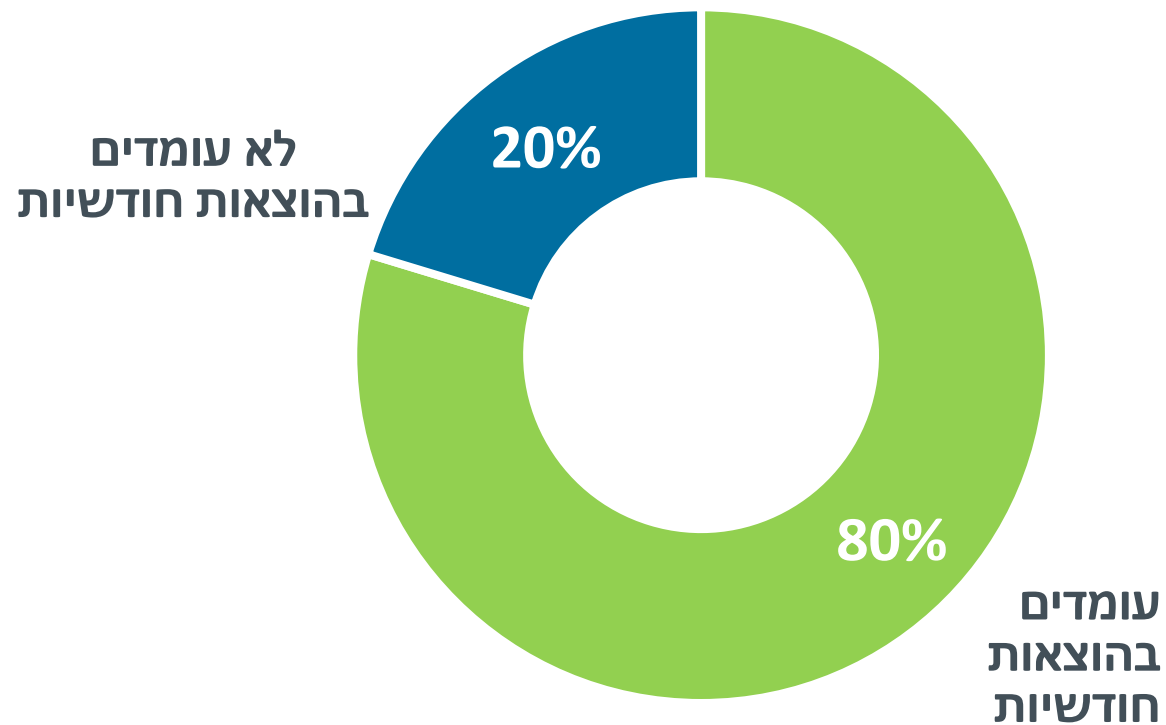
קורלציה לבדידות	גורמים מנבאים
↑	נפגע במלחמה
↑	אלמנים לעומת נשואים
↑	בריאות לא טובה
↑	דיכאון

קבוצת סיכון מצב כלכלי (באחוזים)

כ-12,000 זקנים לא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון מצב כלכלי

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה למצב כלכלי
אלמנים/רווקים/גרושים לעומת נשואים	↑
IADL	↑
מסורתיים לעומת חילונים	↑
נשים	↓
ילדים מתגוררים בחו"ל לעומת ילדים קרובים	↓

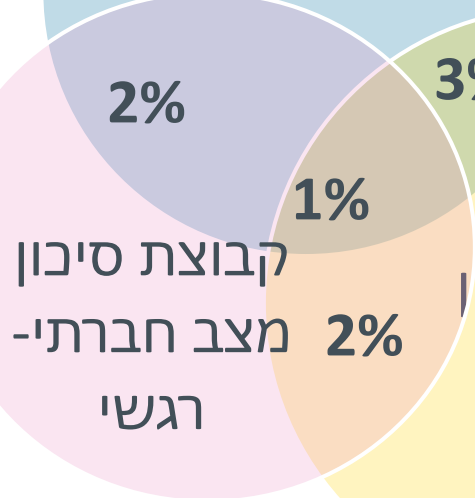
קבוצות סיכון: סיכום

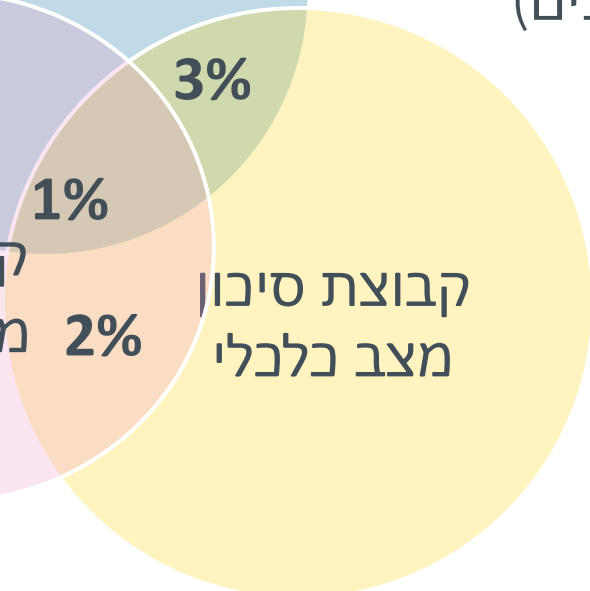
6% (כ-5,500 זקנים)

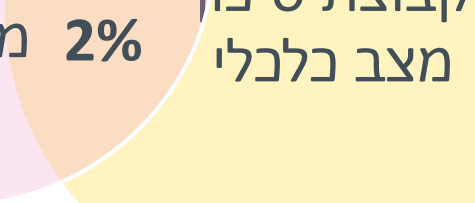
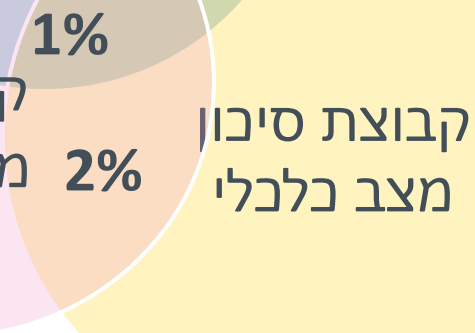
זקנים בשתי קבוצות סיכון – 7% (כ-6,420 זקנים)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 1% (כ-900 זקנים)
 זקנים "חזקים" – 73% (כ-67,000 זקנים)

8% (כ-7,340 זקנים)

20% (כ-18,350 זקנים)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

73% מן הזקנים לא פגיעים באף קטגוריה (כ-67,000 זקנים)

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה
לא חווה אובדן (חטיפה וכו')	↑
אלמנים/רווקים/גרושים לעומת נשואים	↓
דתיים לעומת חילונים	↓
עולים	↓

תובנות והמלצות: תל אביב

- **20% נפגעו** בעקבות המלחמה (כ-18,000 זקנים)
- **27%** מן הזקנים נמצאים **במצב סיכון** (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- כ-6,500 זקנים נמצאים בלפחות שני מצבי סיכון (מהם כ-1,000 ב-3)
- מי **שיותר פגיע** – סיכוי גבוה **יותר להחמרה** (לרוב נשים ובני +75)
- מדדים מנבאים מובילים – **אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות**
- **בני משפחה הם גורם הסיוע המרכזי** (וכמעט בלעדי)
- **23% תלויים לחלוטין** ברשת התמיכה שלהם

ברמת
הזקן

- יש הרבה זקנים "חזקים" (73%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה **תעסוקה או התנדבות**)
- **לחפש "מתחת לפנס" (קבוצות בסיכון מוכרות)** – בדגש על אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי **מיצוי זכויות וסיוע רגשי**
- **השקעה בבני משפחה** – כגורם מטפל ו\או מתווך
- **לחזק/לפתח גורמים נוספים** ברשת התמיכה של הזקן והנגשה של שירותים

ברמת
הרשות